

Palud – raznolikost u malom Palù – diversità in miniatura

AKCIJSKI PLAN

Sporazum za močvarno područje

~

Posebni ornitološki rezervat
Palud-Palù

(u sklopu Projekta GREW - Governance of Wetlands in Italy-Croatia Cross
Border Region)

NARUČITELJ

Javna ustanova „Natura Histrica“

Riva 8, 52 100 Pula

IZRAĐIVAČ

VITA PROJEKT d.o.o. za projektiranje i savjetovanje u zaštiti okoliša

Ilica 191 C, 10 000 Zagreb

OIB: 99339634780

Sensum d.o.o.

Kvaternikova 21

51000 Rijeka

OIB: 83240465383

NAZIV DOKUMENTA

Sporazum za močvarno područje ~ Posebni ornitološki rezervat Palud-Palù – akcijski plan

STRUČNI TIM

Ivana Šarić, mag. biol. - voditeljica izrade

dr. sc. Martina Markov, dipl. ing. biol.-ekol.

Domagoj Vranješ, mag. ing. prosp. arch., univ. spec. oecoling.

Mihaela Meštrović, mag. ing. prosp. arch.

Katarina Burazin, mag. ing. prosp. arch.

Ivana Tomašević, mag. ing. prosp. arch.

Goran Lončar, mag. oecol., mag. geogr.

Lucija Radman, mag. oec.

Iva Soža, mag. oecol. et prot.nat.

Zrinka Vrčec, univ. mag. phys.

Dr. sc. Duško Radulović

Rijeka, travanj 2026.

SADRŽAJ

SAŽETAK	2
EVALUACIJA STANJA	3
0.1 Opis pilot područja – Posebni ornitološki rezervat Palud-Palù	3
0.2 Zaštita	3
0.3 Infrastruktura	4
0.4 Osnovni problemi	4
OKVIR ZA UPRAVLJANJE POSEBNIM ORNITOLOŠKIM REZERVATOM PALUD-PALÙ TEMELJEM SPORAZUMA ZA MOČVARNO PODRUČJE	4
0.5 Zakonski okvir	5
0.6 Metodologija i rezultati procesa izrade Sporazuma za močvarno područje Posebni ornitološki rezervat Palud-Palù	5
DIONICI U PROVEDBI SPORAZUMA	17
UPRAVLJAČKA STRUKTURA	18
SPECIFIČNI CILJEVI SPORAZUMA	19
AKTIVNOSTI SPORAZUMA	20
ZAKLJUČAK	23
DETALJNI PRIKAZ AKTIVNOSTI AKCIJSKOG PLANA	24
PRILOG 1. PREGLED PROVEDBE AKTIVNOSTI IZ PRVOTNOG SPORAZUMA ZA MOČVARNO PODRUČJE POR PALUD-PALÙ	30

KRATICE

DIRH Državni inspektorat Republike Hrvatske
HAZU Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
JU Javna ustanova
JUNH Javna ustanova „Natura Histrica“
POP Područja očuvanja značajna za ptice
POR Posebni ornitološki rezervat
POVS Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove
TZ Turistička zajednica

0 SAŽETAK

Sporazum za močvarno područje Posebni ornitološki rezervat Palud-Palù izrađen je u okviru projekta *CREW – Koordinirano upravljanje močvarnim područjima u prekograničnom području Italije i Hrvatske* s ciljem unapređenja zaštite, obnove i održivog upravljanja vlažnim staništima u ovom području. Njegova izrada temeljila se na participativnom pristupu koji je uključivao analizu postojećeg stanja, identifikaciju i uključivanje ključnih dionika te provedbu niza radionica. Kroz taj proces definirani su zajednički prioriteti, konkretne aktivnosti te upravljačka struktura koju čine Forum dionika, Upravni odbor i Tehničko tajništvo, čime je osigurana kontinuirana suradnja i razmjena informacija među uključenim dionicima.

Revizija Sporazuma, provedena u sklopu projekta *GREW – Upravljanje vlažnim staništima u prekograničnoj regiji Italija – Hrvatska*, nadovezuje se na prethodni dokument uz uvažavanje novih znanstvenih spoznaja i sve izraženijih izazova, osobito onih povezanih s klimatskim promjenama. Tijekom revizije utvrđeno je da je dio ranije planiranih mjera uspješno proveden, dio je dodatno prilagođen aktualnim potrebama upravljanja, dok se od pojedinih mjera, ponajprije onih usmjerenih na razvoj turističke ponude, odustalo kako bi se smanjili pritisci na ekosustav i očuvala bioraznolikost, posebno u osjetljivim razdobljima poput gniježđenja ptica.

Novim Sporazumom definirano je 10 prioriternih aktivnosti za razdoblje od 2027. do 2031. godine, koje su raspoređene u tri strateška područja: upravljanje, okoliš i socio-ekonomski razvoj. Za njihovu provedbu procijenjen je ukupni proračun od 230.500,00 EUR, pri čemu je najveći udio sredstava usmjeren na unapređenje upravljačkih kapaciteta, zatim na mjere očuvanja i obnove okoliša, dok manji dio obuhvaća aktivnosti povezane s održivim razvojem lokalne zajednice. U provedbu Sporazuma uključena su ukupno 22 dionika, uključujući javna tijela na različitim razinama, znanstvene i stručne institucije te predstavnike lokalne zajednice i zainteresirane javnosti.

Cilj revidiranog Sporazuma je uspostaviti učinkovit, integriran i dugoročno održiv sustav upravljanja močvarnim područjem Palud-Palù, koji će omogućiti očuvanje njegove visoke ekološke vrijednosti uz istodobno odgovorno korištenje prirodnih resursa. Poseban naglasak stavljen je na jačanje suradnje među dionicima, sprječavanje potencijalnih konflikata u korištenju prostora te integraciju mjera prilagodbe klimatskim promjenama, kako bi se osigurala otpornost ovog ekosustava u budućnosti.

UVOD

Močvarna područja obalnog dijela Italije i Hrvatske predstavljaju iznimno vrijedan prirodni kapital te su među najvažnijim nositeljima bioraznolikosti u prekograničnoj regiji.

U okviru projekta **CREW – Koordinirano upravljanje močvarnim područjima u prekograničnom području Italije i Hrvatske** (*Coordinated Wetland Management in Italia – Croatia Cross Border Region*) uspostavljen je alat **Sporazum za močvarna područja (Wetland Contract)**, koji je omogućio definiranje zajedničkih prioriteta te uspostavu prekogranične suradnje u zaštiti i obnovi vlažnih staništa. Ujedno, Sporazum predstavlja mehanizam za provedbu općeg cilja projekta CREW, a to je doprinos zaštiti i obnovi bioraznolikosti u Hrvatskoj i Italiji kroz koordinirano djelovanje i poboljšano upravljanje.

Međutim, sve izraženiji utjecaji klimatskih promjena, uključujući promjene u režimu oborina, porast razine mora, učestalost suša i ekstremnih vremenskih događaja, predstavljaju nove izazove za očuvanje i upravljanje ovim osjetljivim ekosustavima. Kako bi se osigurala njihova dugoročna otpornost i funkcionalnost, nužno je dodatno unaprijediti postojeće upravljačke modele te integrirati mjere prilagodbe klimatskim promjenama u strateške i operativne dokumente.

Projekt **GREW – Upravljanje vlažnim staništima u prekograničnoj regiji Italija – Hrvatska** (*Governance of Wetlands in Italy-Croatia Cross Border Region*), nadovezuje se na rezultate projekta CREW s ciljem jačanja upravljačkih kapaciteta i razvoja naprednih pristupa upravljanju močvarnim područjima. Poseban naglasak stavlja se na prepoznavanje i procjenu utjecaja klimatskih promjena, definiranje konkretnih ciljeva prilagodbe te formaliziranje obveza dionika za provedbu odgovarajućih mjera.

Ova revizija Sporazuma izrađuje se kako bi se postojeći okvir upravljanja uskladio s novim spoznajama i izazovima vezanim uz klimatske promjene. U nju su uključeni rezultati pilot aktivnosti, prikupljeni podaci i razvijeni modeli upravljanja, kao i doprinosi različitih dionika, uključujući i širu javnost kroz pristup „građanske znanosti“ (eng. citizen science).

Cilj revidiranog Sporazuma je uspostaviti učinkovit, otporan i dugoročno održiv sustav upravljanja močvarnim područjem, koji će omogućiti očuvanje njegove ekološke vrijednosti uz istodobno odgovorno korištenje resursa i aktivno sudjelovanje svih relevantnih dionika.

Sporazum za močvarna područja ne predstavlja novi planski dokument niti novu razinu upravljanja i donošenja odluka, već ga treba shvatiti kao kontinuirani proces kojemu je cilj kvalitetno upravljanje prostorom. U ovom procesu ističu se principi dobrovoljnosti, aktivnog uključivanja, suradnje i prihvaćanja obaveza. Pritom je izuzetno važno uključiti širi krug dionika kako bi se omogućilo prepoznavanje potreba i zahtjeva svih korisnika, ali i razmjena informacija, znanja i iskustva te međusobno povezivanje (umrežavanje).

Na području Istarske županije aktivnosti na projektu CREW i GREW odvijaju u Posebnom ornitološkom rezervatu Palud-Palù, u blizini Rovinja, kojim upravlja Javna ustanova „Natura Histrica“ (JUNH).

1 EVALUACIJA STANJA

1.1 Opis pilot područja – Posebni ornitološki rezervat Palud-Palù

Posebni ornitološki rezervat Palud-Palù (POR Palud) jedini je ornitološki rezervat u Istarskoj županiji, a proglašen je 2001. godine. Nalazi se južno od Rovinja, na samoj obali mora koja ujedno predstavlja njegovu južnu i zapadnu granicu. Zauzima površinu od 220 ha, od čega vodena površina (močvara) zauzima najviše oko 18 ha (Slika 1).

Slika 1. Položaj Posebnog ornitološkog rezervata Palud-Palù

Središnji dio rezervata zauzima brakična močvara. Okružena je primorskom vazdazelenom šumom i makijom u kojoj prevladava hrast crnika, a s morem je povezana oko 200 m dugim umjetnim kanalom i podzemnim vezama (Slika 2).

Slika 2. Močvara u POR Palud iz zraka

Specifični geološki i geomorfološki (prodiranje morske vode prirodnim putem u močvaru), hidrološki (gradacija saliniteta u močvari od sjevera prema jugu) i drugi čimbenici, uvjetuju visok stupanj bioraznolikosti.

Područje se odlikuje izrazitom bioraznolikošću te je dosad zabilježeno oko 240 vrsta ptica, od čega su najbrojnije ptice močvarice koje se na Paludu zadržavaju u vrijeme gniježđenja i zimovanja, a često se bilježe zanimljive vrste i prilikom migracija, npr. bukoč (*Pandion haliaetus*), plamenac (*Phoenicopterus ruber*) i druge.

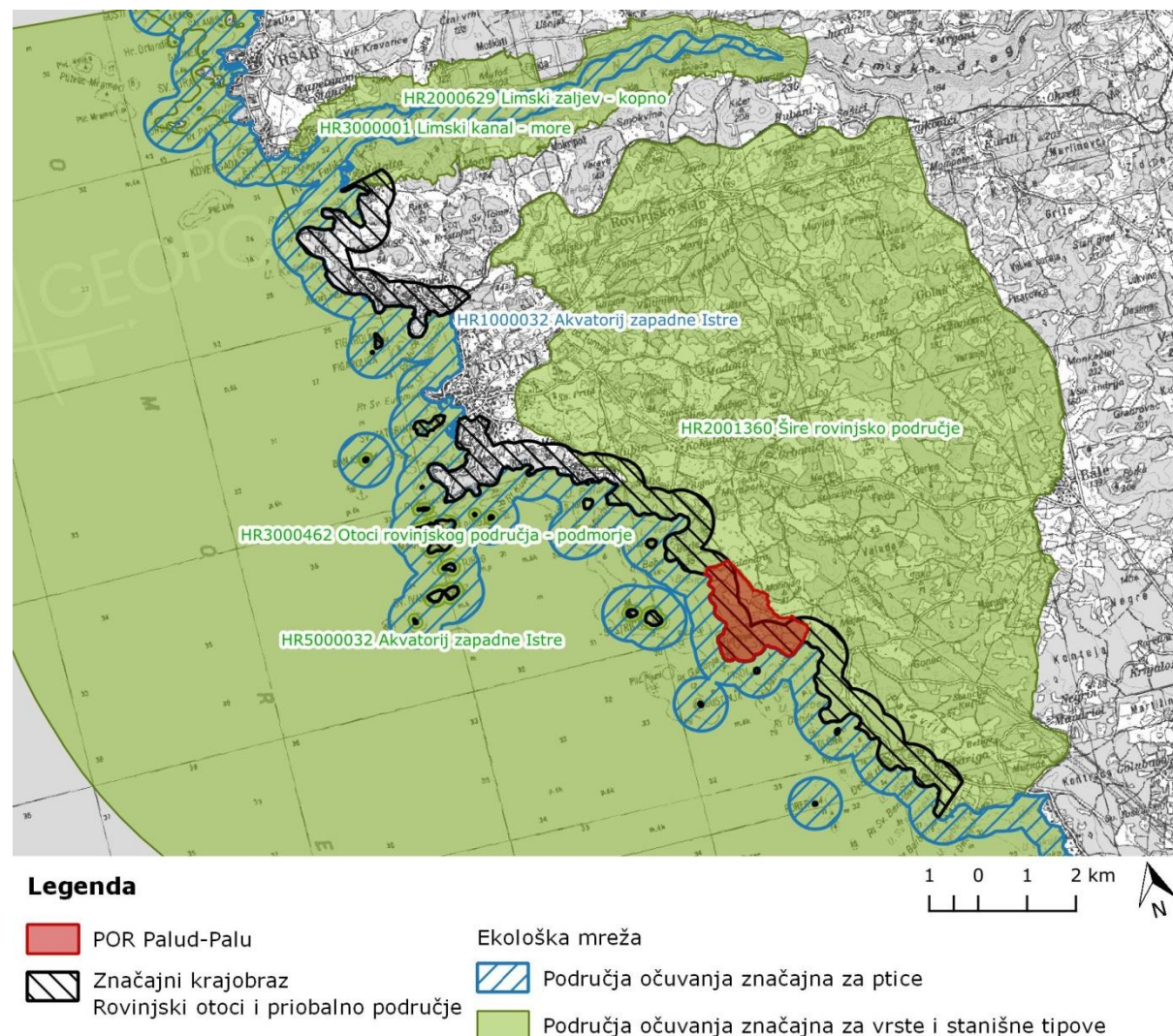
Rezervat obuhvaća i raznolika poljoprivredna staništa (maslinici, vinogradi, polja) i ekotone, te uski pojas supralitorala, što također doprinosi njegovoj bioraznolikosti.

Unutar granica rezervata nalaze se i vrijedna arheološka i povijesna nalazišta, a na samoj obali mora vidljivi su i ihnofosili (ostaci stopa dinosaura). Rješenjem Ministarstva gospodarstva i održivoga razvoja iz ožujka 2021. godine fosili dinosaura i njihova nalazišta (uključujući dva lokaliteta u POR Palud) proglašeni su zaštićenim dijelovima prirode.

1.2 Zaštita

Rezervat se dijelom preklapa s područjem zaštićenim u kategoriji *značajnog krajobraza „Rovinjski otoci i priobalno područje“*. Usto, dio je ekološke mreže, i to područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS) *HR2001360 Šire rovinjsko područje* (Slika 3). Brakična močvara Palud klasificirana je kao stanišni tip *Obalna laguna* (Natura kod: 1150) koji predstavlja prioritetni stanišni tip u RH. Unutar POR Palud nalaze se i točkasti lokaliteti sa stanišnim tipom *Mediterranske sitine* (*Juncetalia maritimi*) (Natura kod: 1410).

Na području okolnog akvatorija nalaze se još dva POVS područja ekološke mreže: *HR3000462 Otoci rovinjskog područja – podmorje* i *HR5000032 Akvatorij zapadne Istre*, i jedno područje očuvanja značajno za ptice (POP): *HR1000032 Akvatorij zapadne Istre* (Slika 3).

Slika 3. Zaštićena područja prirode i područja ekološke mreže na širem području

1.3 Infrastruktura

Unutar granica POR Palud infrastruktura nije značajnije razvijena. Izgrađeno je nekoliko stambenih objekata koji se uglavnom koriste kao vikendice, ugostiteljski objekti ili obiteljsko-poljoprivredna gospodarstva. Unutar rezervata i u neposrednom okolnom području razvijena je mreža putova i nerazvrstanih cesta koje uglavnom koristi lokalno stanovništvo, posjetitelji rezervata i plaža. Putovi i ceste su makadamski, a koriste ih i automobili i biciklisti i pješaci. Održavanje cesta i putova u nadležnosti je jedinice lokalne samouprave.

Kako bi se što više ljudi moglo uključiti u promatranje ptica i uživanje u njihovom prisustvu, na južnoj strani močvare postavljena je promatračnica iz koje se pruža pogled na otvoreni dio močvare. Na sjevernoj strani močvare nalazi se nadzornička postaja i postaja za prstenovanje ptica. U rezervatu je postavljeno i nekoliko poučnih tabli koje opisuju njegove prirodne i kulturne vrijednosti, a dodatne poučne table postavljene su u sklopu novijih aktivnosti s ciljem unapređenja informiranja i edukacije posjetitelja.

U okviru aktivnosti usmjerenih na prilagodbu klimatskim promjenama i unapređenje upravljanja vodnim režimom, u rezervatu je ugrađena i zapornica za kontrolu vodostaja, čime je dodatno unaprijeđena funkcionalnost infrastrukture u svrhu očuvanja staništa i bioraznolikosti.

1.4 Osnovni problemi

Tijekom provedbe Sporazuma i procesa njegove revizije potvrđeno je da dio ranije identificiranih problema tijekom izrade Sporazuma i dalje postoji, ali su istovremeno prepoznati i novi izazovi povezani s provedbom mjera i klimatskim promjenama. Ključni problemi su:

- nedovoljno kontinuiran i sustavan monitoring stanja ekosustava
- ograničeni kapaciteti za nadzor
- izražen sezonski pritisak turizma i opterećenje prostora
- nedovoljno razvijen sustav upravljanja posjetiteljima
- potreba za jačom komunikacijom i uključivanjem lokalne zajednice
- prevelik broj i nedovoljna fokusiranost mjera
- nedovoljna integracija klimatskih promjena u upravljanje.

Navedeni problemi ukazuju na potrebu za jasnijom prioritizacijom mjera i jačanjem klimatske otpornosti upravljanja područjem.

2 OKVIR ZA UPRAVLJANJE POSEBNIM ORNITOLOŠKIM REZERVATOM PALUD-PALÙ TEMELJEM SPORAZUMA ZA MOČVARNO PODRUČJE

Kao što je u uvodnom dijelu naglašeno, *Sporazum za močvarno područje* ne predstavlja novi planski dokument niti novu razinu upravljanja i donošenja odluka, već ga treba shvatiti kao kontinuirani participativni proces u kojem se ističu sljedeći principi:

- dobrovoljnosti,
- aktivnog uključivanja,
- suradnje, i

- prihvaćanja obaveza.

Ova četiri principa čine osebujni pristup ovog alata, u kojem se svatko u bilo kojem trenutku može uključiti (i potpisati *Sporazum*), ali istovremeno nikoga se na to ne obvezuje. Svi potpisnici – članovi *Sporazuma* pozvani su na aktivnu suradnju u formuliranju i provedbi zajedničkih odluka i aktivnosti, a jednom kada se uključe (potpišu *Sporazum*), dogovorene aktivnosti i uloge pojedinih dionika postaju obavezujuće. Drugim riječima, *Sporazum za močvarno područje* je alat čije usvajanje nije obvezno, ali nakon što se postigne dogovor o aktivnostima i *Sporazum* prepozna kao „upravljački“ alat, njime se zajednički uspostavljaju obveze, u okviru uključivog i participativnog procesa.

Sporazumom se omogućava prepoznavanje potreba i zahtjeva svih korisnika, ali i razmjena informacija, znanja i iskustva te međusobno povezivanje (umrežavanje).

2.1 Zakonski okvir

Europska unija

Na razini Europske unije niti jedan zakonodavni instrument ne propisuje donošenje *Sporazuma za močvarna područja* niti korištenje tog alata u svrhu upravljanja močvarnim područjima. Međutim, on slijedi glavne ciljeve europskih direktiva, kao što su Direktiva o staništima, Direktiva o pticama, Okvirna direktiva o vodama, Direktiva o poplavama i Okvirna direktiva o morskoj strategiji.

Zakonodavni okvir Europske unije u međuvremenu je unaprijeđen donošenjem Uredba (EU) 2024/1991 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2024. o obnovi prirode, koji je pravno obavezujući europski instrument za oporavak degradiranih ekosustava, s ciljem osiguranja dugoročne i održive obnove prirode za ljude, klimu i planet, odnosno naglašava potrebu obnove degradiranih ekosustava i jačanja njihove otpornosti na klimatske promjene.

Slika 4. Zakonodavni okvir na razini EU za korištenje *Sporazuma za močvarna staništa* kao alata za participativno upravljanje

Republika Hrvatska

Na nacionalnoj razini, *Sporazum za močvarna područja* nije zakonski obavezan instrument, ali je u usklađen s relevantnim zakonodavnim i strateškim okvirom. Temeljni propis je Zakon o zaštiti prirode, koji uređuje sustav zaštite i očuvanja prirode, uključujući močvarna staništa te naglašava očuvanje bioraznolikosti, krajobrazne raznolikosti i doprinosa klimatskoj stabilnosti.

S obzirom na sve veći značaj klimatskih promjena, posebno je važan Zakon o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog omotača, koji definira okvir za ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama, uključujući upravljanje osjetljivim ekosustavima poput močvarnih područja.

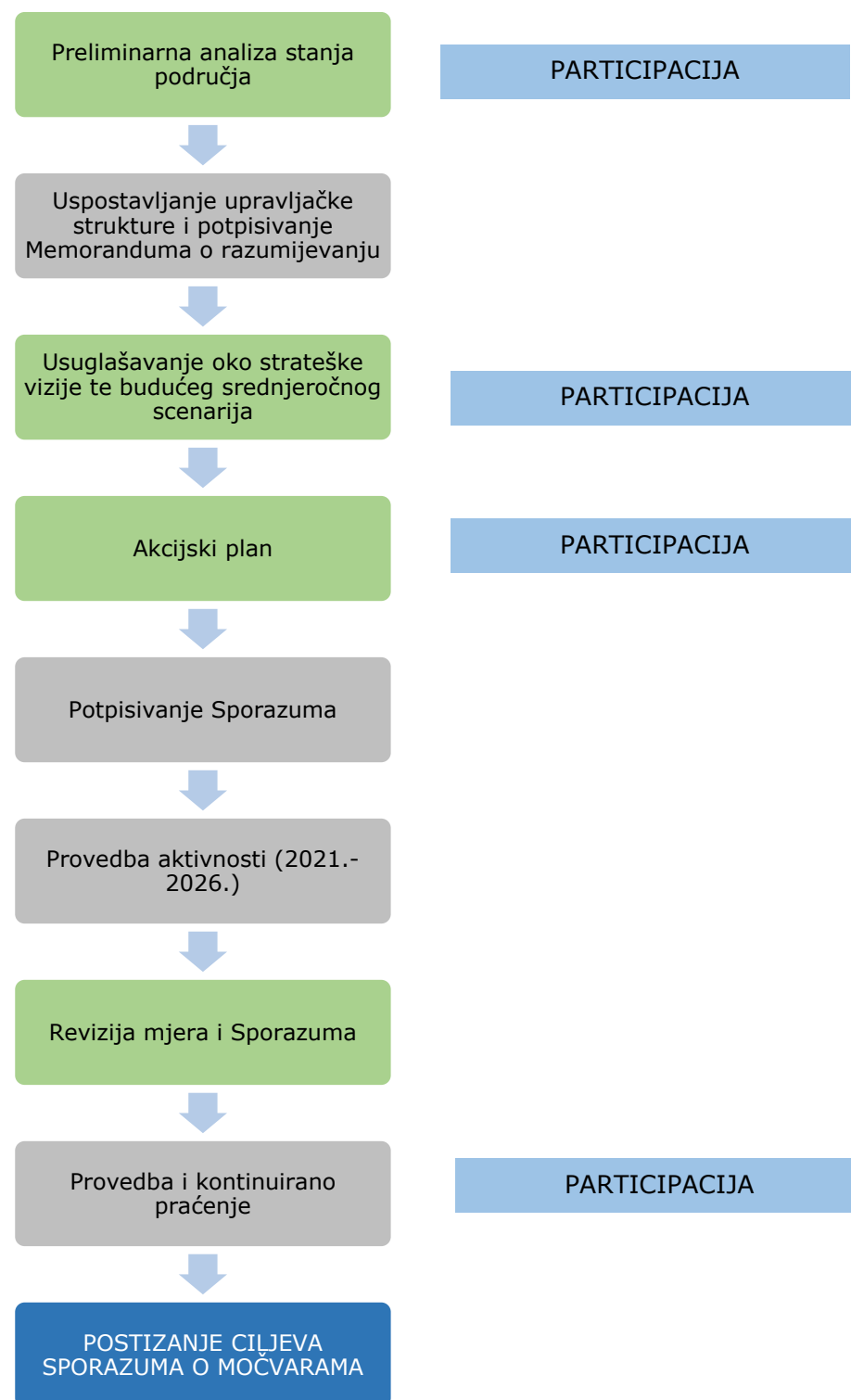
Strateški dokumenti dodatno naglašavaju potrebu aktivnog upravljanja i prilagodbe. Strategija zaštite prirode i Akcijski plan RH 2017.–2025. prepoznaje močvarna staništa kao posebno ugrožena, dok Plan upravljanja vodnim područjima 2022.–2027. ističe važnost očuvanja i obnove prirodnih retencijskih i močvarnih područja kao mjere upravljanja vodama i smanjenja rizika od poplava.

Ključan dokument za klimatsku otpornost je Strategija prilagodbe klimatskim promjenama RH, koja predviđa integrirano upravljanje prirodnim resursima te konkretne mjere za očuvanje i obnovu močvarnih ekosustava, uključujući osiguravanje povoljnih hidroloških uvjeta i primjenu rješenja temeljenih na prirodi.

U operativnom smislu, upravljanje područjem dodatno je definirano kroz Plan upravljanja Akvatorij Zapadne Istre, koji obuhvaća i područje Paluda, čime se osigurava povezanost *Sporazuma* s konkretnim upravljačkim mjerama na terenu.

2.2 Metodologija i rezultati procesa izrade *Sporazuma za močvarno područje Posebni ornitološki rezervat Palud-Palù*

Proces izrade *Sporazuma za močvarno područje* sastoji se od više koraka u kojima je važno osigurati uključivanje i participaciju ključnih dionika – korisnika ovog područja kako bi se postigli ciljevi *Sporazuma* (, Tablica 1).

Tablica 1. Koraci i tijek procesa revizije *Sporazuma za močvarno područje*

Korak	Opis
1. Preliminarna analiza stanja područja	Odnosi se na analizu zakonodavnog i upravljačkog okvira za područje Paluda, evaluaciju postojećeg stanja (SWOT analiza s okolišnog, socio-ekonomskog i upravljačkog aspekta) te analizu dionika. U okviru revizije Sporazuma ova je analiza ažurirana i nadopunjena novim podacima prikupljenima tijekom provedbe, iskustvima dionika te dodatnim spoznajama vezanima uz utjecaj klimatskih promjena na upravljanje močvarnim ekosustavom.
2. Uspostavljanje i djelovanje upravljačke strukture	Zadatak upravljačke strukture je koordinirati proces provedbe i revizije Sporazuma te, prema potrebi, usuglašavati zajedničke ciljeve s ključnim dionicima kroz postojeće mehanizme suradnje. Tijekom procesa revizije nastavljen je kontinuirana suradnja s dionicima, s posebnim naglaskom na provedbu radionica u Rovinju, usmjerenih na jačanje participativnog pristupa, razmjenu iskustava iz provedbe te definiranje smjernica za buduće upravljanje.
3. Usuglašavanje strateške vizije i srednjoročnog scenarija	Kroz participativni proces i provedbu radionica tijekom 2026. godine, revidirana je postojeća strateška vizija te je definiran ažurirani srednjoročni scenarij razvoja područja. Poseban naglasak stavljen je na prilagodbu klimatskim promjenama, jačanje otpornosti ekosustava i održivo upravljanje močvarnim područjem.
4. Revizija akcijskog plana	Akcijskim planom definiraju se prioritetne aktivnosti, uloge dionika, načini komunikacije i provedbe te sustav praćenja. Temeljem rezultata dosadašnje provedbe i revizije izrađuje se novi akcijski plan za naredno petogodišnje razdoblje, s naglaskom na mjere prilagodbe klimatskim promjenama i jačanje otpornosti ekosustava.
5. Ažuriranje i potvrda <i>Sporazuma</i>	Sporazum predstavlja formalni dokument kojim se potvrđuje zajednička obveza dionika na provedbu definiranih aktivnosti. Revidirani Sporazum nadograđuje prethodnu verziju, uzimajući u obzir stečena iskustva i nove izazove povezane s klimatskim promjenama.
6. Provedba aktivnosti	Aktivnosti definirane Sporazumom provodele su se u razdoblju 2021.–2026. godine, a revidirani Sporazum uspostavlja okvir za nastavak provedbe u sljedećem petogodišnjem razdoblju. U provedbi sudjeluju Javna ustanova Natura Histrica i relevantni dionici, u skladu s definiranim prioritetima i akcijskim planom.
7. Praćenje provedbe aktivnosti i učinkovitosti <i>Sporazuma</i>	Provedbu Sporazuma prati Tehničko tajništvo i pruža Upravnom odboru i Forumu dionika informacije o napretku i učinkovitosti postizanja dogovorenih ciljeva, u obliku periodičnog izvješća o provedbi Akcijskog plana, i to najmanje jednom godišnje.

Proces izrade i revizije Sporazuma za močvarno područje – Posebni ornitološki rezervat Palud-Palù

Proces izrade Sporazuma za upravljanje Posebnim ornitološkim rezervatom Palud-Palù započeo je u travnju 2020. godine preliminarnom analizom postojećeg stanja područja i analizom dionika. Tijekom procesa, zbog okolnosti uzrokovanih epidemijom COVID-19 te nedostatnog prethodnog iskustva dionika s participativnim modelima planiranja, došlo je do odstupanja od uobičajenog redoslijeda koraka, pri čemu je uspostavljanje upravljačke strukture provedeno u završnoj fazi procesa.

U razdoblju 2020.–2021. provedene su radionice s dionicima, uključujući SWOT analizu, izradu trend scenarija, identifikaciju aktivnosti i uloga dionika te usuglašavanje oko upravljačkog okvira i načina komunikacije. Unatoč ograničenjima vezanima uz pandemiju, proces je omogućio aktivno uključivanje

Slika 5 Proces provođenja Sporazuma za močvarna područja

ključnih dionika iz različitih sektora te razvoj prvog participativnog Sporazuma koji je formalno usvojen 2021. godine.

Od 2021. do 2026. godine Sporazum se provodio kroz definirane aktivnosti usmjerene na upravljanje i očuvanje područja Paluda, uz kontinuirano uključivanje dionika i postupnu nadogradnju upravljačkih mjera kroz praksu. U tom razdoblju započet je i razvijen niz terenskih i znanstvenih aktivnosti, koje su pridonijele boljem razumijevanju ekoloških procesa i stanja područja.

Ključne aktivnosti započete u tom razdoblju koje su trenutno u tijeku (detaljno u Prilogu 1):

- izlov i kontrola invazivnih vrsta (plavi rak i nutrija) pomoću vrša i živolovki
- postavljanje kamera za nadzor divljih vrsta (wildlife monitoring)
- opsežna geodetska i batimetrijska mjerenja močvare i odvodnog sustava, uključujući integraciju s LiDAR podacima
- hidrološki monitoring i izrada hidrološko-hidrauličkih analiza za potrebe ekološke obnove
- sustavna istraživanja voda, sedimenta i mikrobnih zajednica te modeliranje cirkulacije voda
- monitoring invazivnih vrsta i ihtiofaune
- edukativni obilasci za posjetitelje i škole u svrhu jačanja svijesti o vrijednosti područja
- izrada edukativno-promotivnih materijala
- Revizija Sporazuma (2026.)

U 2026. godini započet je proces revizije Sporazuma kroz provedbu teritorijalnog laboratorija, a proces bio je strukturiran kroz tri tematske cjeline:

- utjecaj turizma na okoliš i održivost
- klimatske promjene i prilagodba upravljačkih mjera
- sociološko istraživanje i testiranje anketnog instrumenta

Korišten je kombinirani metodološki pristup koji je uključivao digitalno vrednovanje mjera, grupni rad te strukturirane rasprave. Poseban naglasak stavljen je na identifikaciju prioritetnih mjera, procjenu njihove izvedivosti te smanjenje ukupnog broja mjera radi povećanja operativne učinkovitosti Sporazuma.

Rezultati procesa revizije pokazali su visoku razinu suglasnosti među dionicima oko ključnih izazova, među kojima se izdvajaju pritisak turizma, nedostatak sustavnog nadzora, potreba za jačanjem monitoringa te nedovoljna uključenost lokalne zajednice. Istovremeno je naglašena potreba integracije mjera prilagodbe klimatskim promjenama, posebice u segmentu upravljanja vodnim režimom i očuvanja staništa.

Revizija Sporazuma rezultirala je:

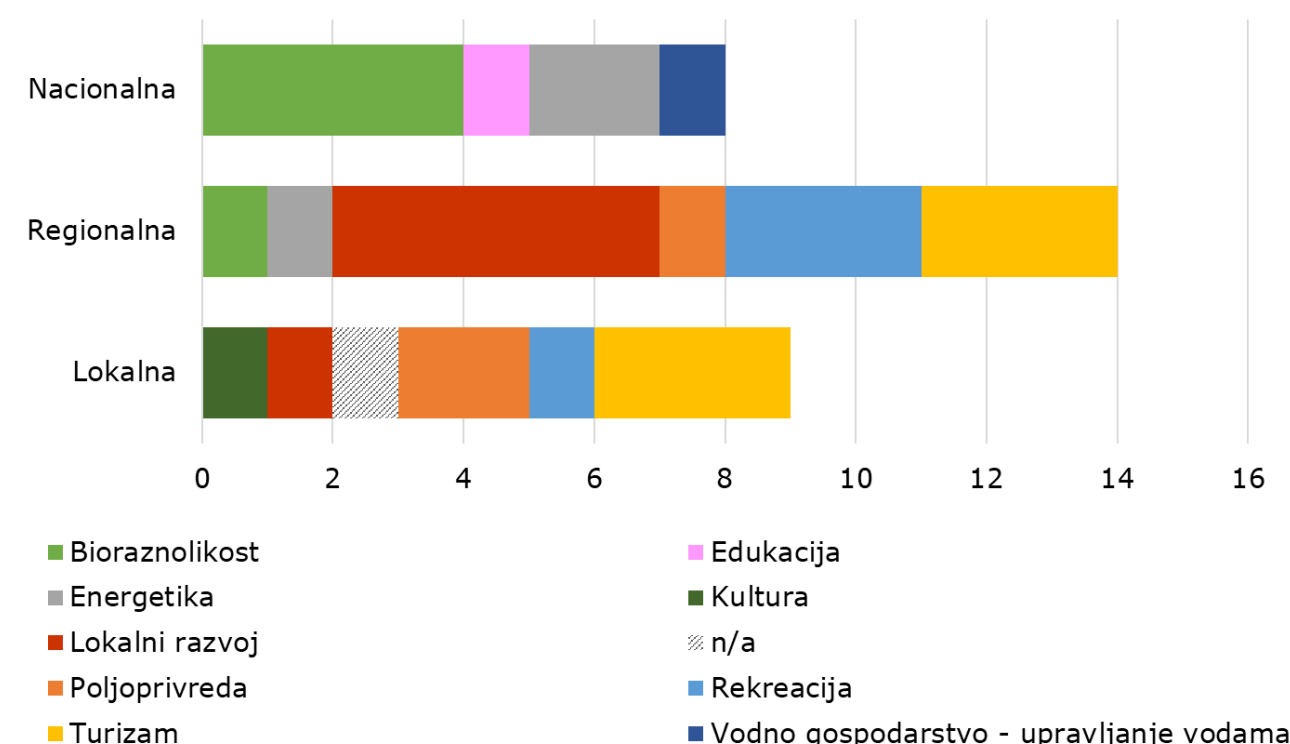
1. pojednostavljenjem i prioritizacijom mjera
2. jačanjem fokusa na provedive upravljačke aktivnosti
3. većom integracijom mjera prilagodbe na klimatske promjene
4. naglaskom na participativno i adaptivno upravljanje

5. potvrdom važnosti kontinuiranog uključivanja lokalne zajednice i sektorskih dionika

Rezultati pojedinih koraka u procesu izrade Sporazuma

Analiza dionika

Preliminarna analiza dionika pokazala je da je većina dionika prepoznata na regionalnoj i lokalnoj razini¹, i to iz sektora regionalnog razvoja i turizma. Na nacionalnoj razini većina dionika pripada sektoru zaštite prirode i bioraznolikosti (Slika 6).

*n/a odnosi se na lokalno stanovništvo, neovisno o uključenosti u pojedini sektor

Slika 6. Struktura dionika prema sektorima i razini upravljanja

Većina dionika iz javne uprave na svim razinama je u većoj mjeri upoznata i ima određeno iskustvo vezano za djelatnosti JUNH, odnosno upravljanje zaštićenim područjima, dok su dionici iz privatnog sektora i lokalno stanovništvo (oznaka „n/a“ na slici) u manjoj mjeri upoznati s time. Kad se govori o upoznatosti s načinom upravljanja putem ovakvog tipa *Sporazuma*, niti jedan dionik nije prethodno imao iskustva s time.

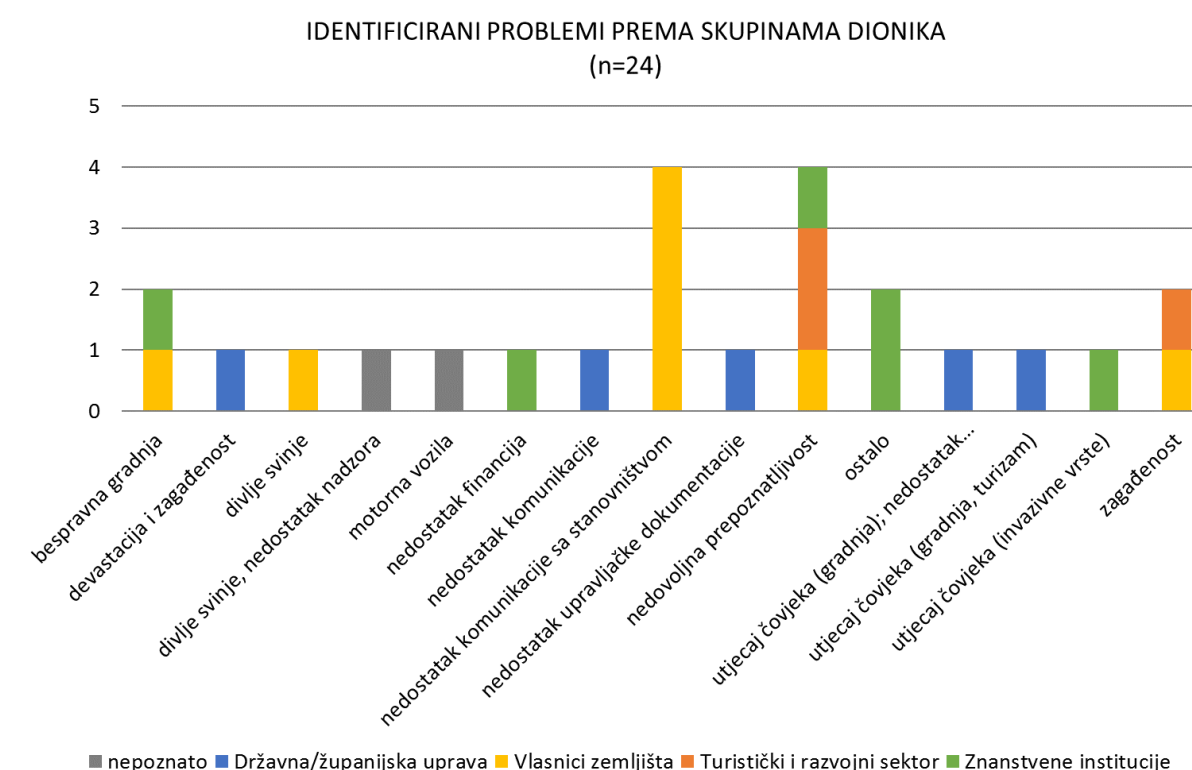
¹ Pri analizi dionika, Istarska županija vodi se kao jedan dionik, bez obzira na to što su dionici prepoznati u različitim upravnim odjelima

SWOT analiza (analiza rezultata 1. radionice)

Na prvoj radionici, održanoj u srpnju 2020. godine identificirane su snage i slabosti područja Paluda, ali i prilike za daljnji razvoj te prijetnje koje bi mogle otežati i/ili onemogućiti daljnji održivi razvoj uz zaštitu vrijednosti ovog područja. U nastavku su dani rezultati provedene analize rezultata, koji su bile podloga za daljnju razradu trend scenarija i identificiranje mogućih aktivnosti s ciljem poboljšanja stanja i realizaciju potencijalnih prilika za daljnji održivi razvoj.

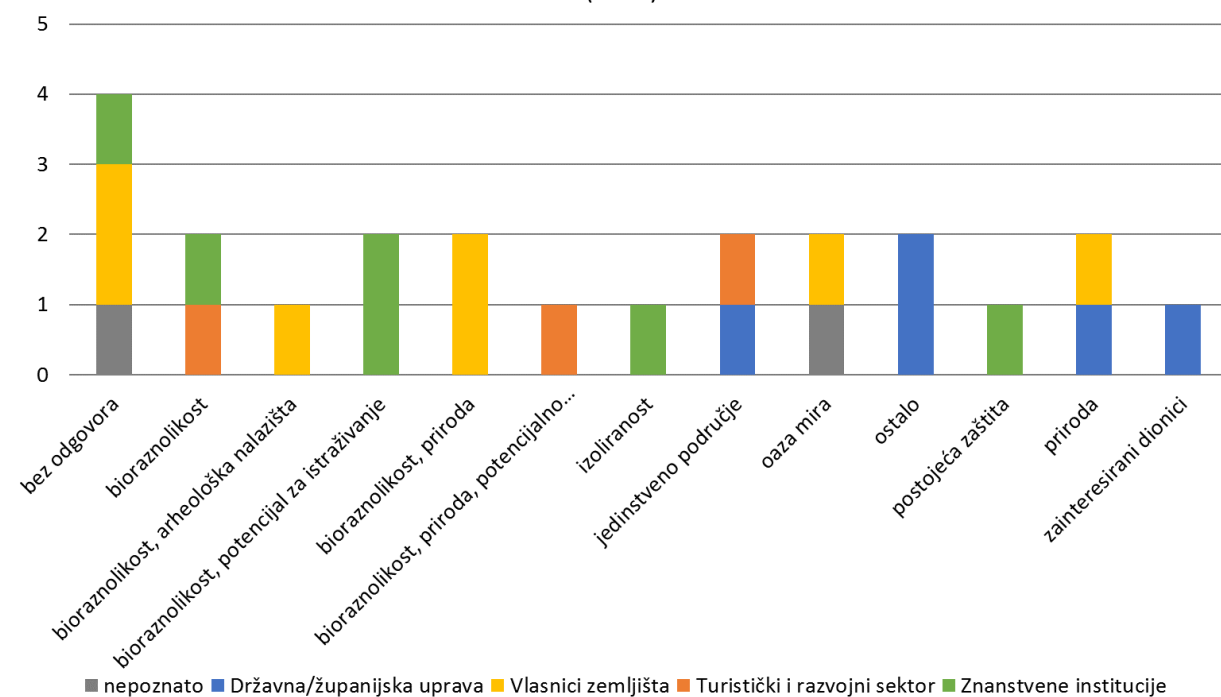
SNAGE	SLABOSTI
- Postoji interes lokalne zajednice i ostalih dionika - Blizina turističkih središta - Laka dostupnost - Nije previše posjećen - Postoji zakonska zaštita - Očuvana priroda i bioraznolikost - Ostale posebnosti područja (arheološke, kulturne, tradicijske...)	- Napuštanje tradicijskih djelatnosti - Nedovoljna komunikacija i dijalog s državnim i županijskom upravom te suradnja sa znanstvenim institucijama - Nedovoljna komunikacija i dijalog s korisnicima prostora (vlasnicima zemljišta) i njihova edukacija - Nedovoljna promocija, informiranost i educiranost o POR Palud - Nedovoljna turistička valorizacija i umreženost s ostalim (turističkim) "atraktorima" na regionalnom nivou - Nedovoljno međunarodne suradnje i iskorištavanja EU fondova - Neadekvatna infrastruktura i oprema za posjetitelje - Nedovoljan nadzor područja - Neadekvatna zaštita prirodnih resursa (regulacija vode kroz kanal, zaraštavanje močvare, napuštena poljoprivredna zemljišta, onečišćenje, invazivne vrste...) - Neadekvatna zaštita kulturne baštine
PRILIKE	PRIJETNJE
- Osigurati bolji i redovitiji nadzor i unaprijediti komunikaciju s lokalnim stanovništvom - Unaprjeđenje komunikacije među ustanovama - Uključivanje lokalne zajednice - Potencijal za ekološku poljoprivredu i razvoj stočarstva - Turistička valorizacija i bolja turistička ponuda - Unaprjeđenje posjetiteljske infrastruktura i sustava posjećivanja - Razvoj edukativnih sadržaja i aktivnosti - Osigurati samodostatnost kroz naplaćivanje	- Nedostatak sredstava za upravljanje područjem (uključujući istraživanje i nadzor) - Neodrživo korištenje prostora (neriješeni imovinsko-pravni odnosi, nedostatak upravljačke dokumentacije, ..) - Ograničenja u upravljanju zbog neusklađenosti zakonske regulative i „preklapanja“ ovlasti (Zakon o lovu, Zakon o zaštiti prirode, ograničena koncesijska odobrenja...) - Klimatske promjene

- Unaprjeđenje promocije POR Palud i JUNH
- Povezivanje prirodnih i kulturnih vrijednosti
- Poticanje znanstveno-istraživačke suradnje
- Zaštita i očuvanje prirode i bioraznolikosti
- Potencijal za istraživanje

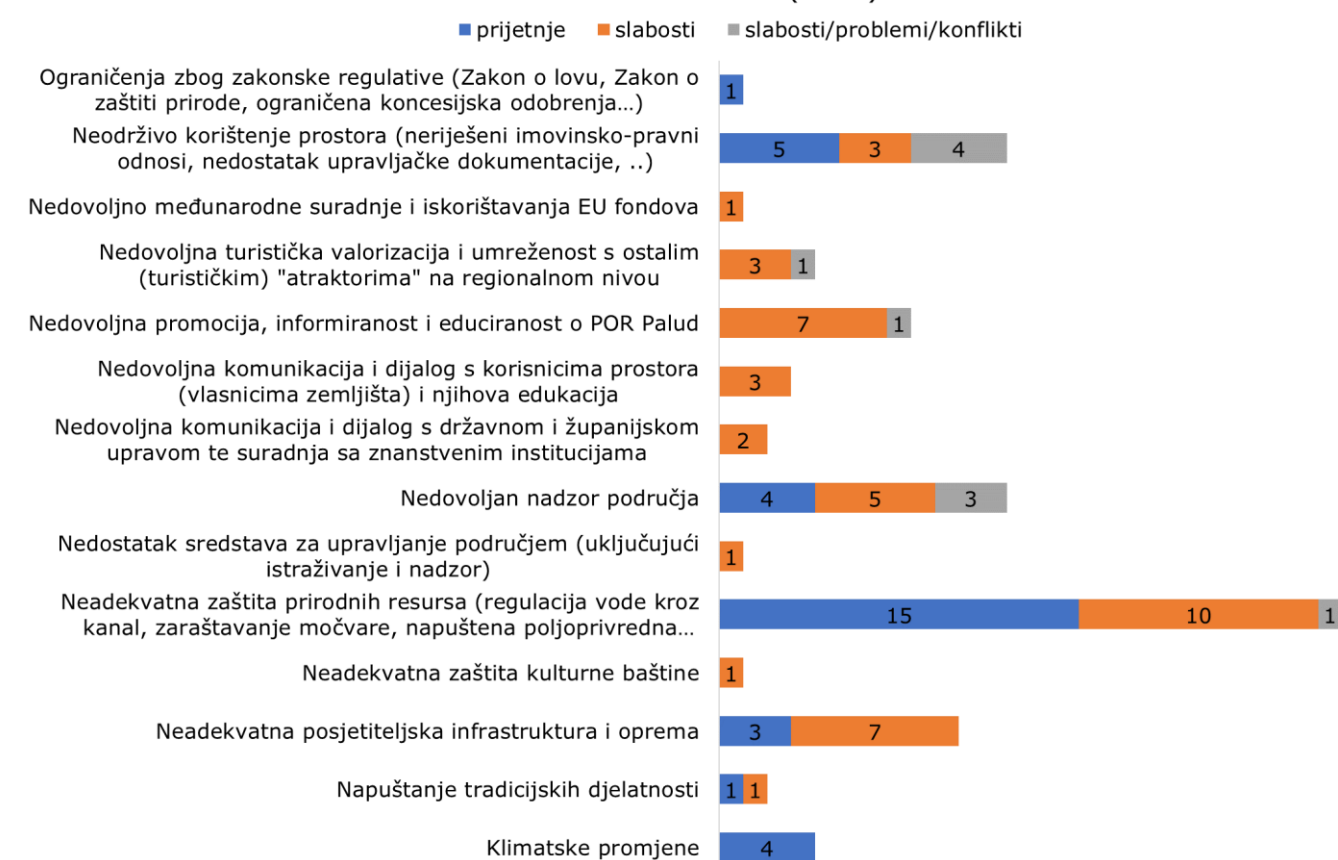
Slika 7. Identificirani problemi na području Paluda prema skupinama dionika

IDENTIFICIRANE VRIJEDNOSTI/PREDNOSTI PREMA SKUPINAMA DIONIKA
(n=23)

Slika 8. Identificirane vrijednosti na području Paluda prema skupinama dionika

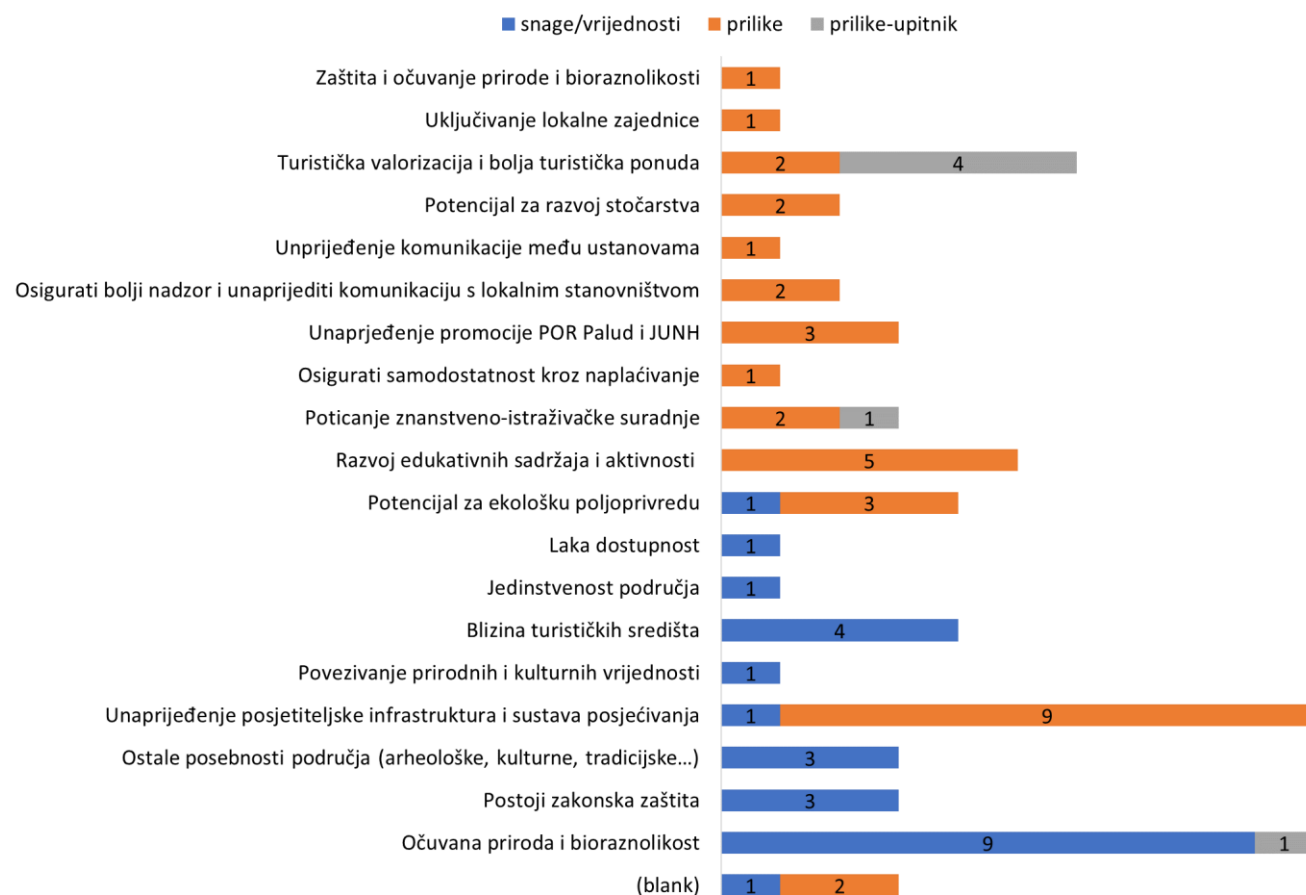
GRUPIRANE SLABOSTI/ PROBLEMI/ PRIJETNJE I NJIHOVA UČESTALOST U ODGOVORIMA (n=87)

„Prijetnje“ (plavo) i „slabosti“ (narančasto) su rezultat grupnog rada na radionici; „slabosti/problemi/konflikti“ (sivo) predstavljaju odgovore dobivene anketom

Slika 9. Grupirane slabosti/problemi/ prijetnje na području Paluda i njihova učestalost u odgovorima

GRUPIRANE SNAGE/VRIJEDNOSTI I PRILIKE TE NJIHOVA UČESTALOST U ODGOVORIMA (n=65)

„Snage/vrijednosti“ (plavo) i „prilike“ (narančasto) su rezultat grupnog rada na radionici; „prilike-upitnik“ (sivo) predstavljaju odgovore dobivene anketom

Slika 10. Grupirane snage/vrijednosti/prilike na području Paluda i njihova učestalost u odgovorima

Razrada trend scenarija

Trend scenarijem nastoji se predvidjeti u kojem smjeru bi se područje POR Paluda razvijalo kad bi se nastavili postojeći trendovi i razvojni obrasci. Temelji se na slabostima, problemima i prijetnjama koji su prepoznati na 1. radionici s dionicima. Scenarij je razrađen za tri strateška područja: upravljanje (**U**), okoliš (**O**) i socio-ekonomski razvoj (**R**). Za svaki prepoznati problem sagledano je do čega može dovesti njegovo nerješavanje (posljedice) i koji su kritični faktori i prijetnje sada i u budućnosti koji onemogućavaju ili otežavaju rješavanje pojedinog problema.

Iz donje tablice vidljivo je da ovaj scenarij ne doprinosi očuvanju vrijednosti zbog kojih je područje zaštićeno, niti dobrobiti i zadovoljstvu korisnika ovog područja, vlasnika zemljišta unutar i u neposrednoj okolini POR Palud te uvelike otežava održivo upravljanje područjem.

Tablica 2. Trend scenarij za pojedino strateško područje – upravljanje (U), okoliš (O) i socio-ekonomski razvoj (R)

Strateško područje	Problem/ slabost	Posljedice [do čega može dovesti prepoznati problem?]	Kritični faktori i prijetnje [koji su kritični faktori koji sada ili u budućnosti onemogućavaju ili otežavaju rješavanje prepoznatog problema?]
U. UPRAVLJANJE	PU1. Neadekvatna infrastruktura i oprema za posjetitelje	- Posjetitelji nisu upoznati s pravilima ponašanja i ograničenjima unutar POR Palud - Posjetitelji nisu upoznati s prirodnim i kulturnim vrijednostima POR Palud - Nepropisno parkiranje uz obalu i uz prirodne i kulturne vrijednosti i degradacija prostora - Zaprašeni putovi i ceste koje koriste i automobili i biciklisti i pješaci, što sve umanjuje doživljaj područja Paluda	- Nedostatak financijskih sredstava - Nedovoljna komunikacija i dijalog s državnom i županijskom upravom - Neriješeni imovinsko-pravni odnosi
	PU2. Nedovoljan nadzor područja	- Neregulirano kampiranje/parkiranje/paljenje vatre/buka - Nezadovoljstvo i nepovjerenje stanovnika i korisnika područja i vlasnika zemljišta - Krivolov - Štete na postojećoj infrastrukturi	- Premali broj čuvara prirode na cjelokupnom području kojim upravlja JUNH (4 čuvara prirode za 28 zaštićenih područja prirode i 56 područja ekološke mreže) - Nedostatak komunikacije s lokalnim stanovništvom
	PU3. Neriješeni imovinsko-pravni odnosi i nedostatak upravljačke dokumentacije	- Neodrživo korištenje prostora - Bespravna gradnja unutar i u neposrednom okolnom području POR Palud - Obalno područje pod pritiskom velikog broja turista tijekom turističke sezone s kopna (automobili, neregulirano parkiranje, kampiranje i dr.) i s mora (otpad, motorna plovila...) - Gubitak dijela identiteta područja (zbog napuštanja tradicijskih djelatnosti i poljoprivrede...) - Nemogućnost daljnjeg razvoja infrastrukture - Propuštanje određenih natječaja zbog nepripremljenosti projektne dokumentacije	- Velik broj vlasnika zemljišta - Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa nije u nadležnosti JUNH - Nedovoljna komunikacija i dijalog s državnom i županijskom upravom
	PU4. Ograničenja u razvoju zbog neusklađenosti zakonske regulative	Koncesionari ne ulaze u dugoročne investicije i unaprjeđenje poslovanja što dovodi do njihova nezadovoljstva i izostanka dijaloga s JUNH	- Preklapanje ovlasti u upravljanju – na istom području upravlja se prema Zakonu o zaštiti prirode i Zakonu o lovu „Zastarjela“ Odluka o mjerama zaštite POR Palud i ograničenja koja iz nje proizlaze

Strateško područje	Problem/ slabost	Posljedice [do čega može dovesti prepoznati problem?]	Kritični faktori i prijetnje [koji su kritični faktori koji sada ili u budućnosti onemogućavaju ili otežavaju rješavanje prepoznatog problema?]
		- Nemogućnost reguliranja populacije divljih svinja koje nanose štetu korisnicima prostora - Napuštanje poljoprivrede i ostalih djelatnosti (npr. turizam) - Nemogućnost poticanja „eco-friendly“ aktivnosti (npr. biciklizam)	Nedovoljna komunikacija i dijalog s državnim i županijskom upravom
O. OKOLIŠ	PO1. Potencijalna ugroza biološke raznolikosti	- Ugroza temeljnih vrijednosti POR Palud i Natura 2000 staništa i vrsta - Potencijalni gubitak statusa zaštićenog područja - Smanjenje bioraznolikosti i pojava invazivnih vrsta - Gubitak atraktivnosti prostora i prilika za povećanjem vrijednosti proizvoda i usluga na području (npr. ekološka proizvodnja)	- Nepoznavanje vrijednosti i ranjivosti područja - Nedostatak financijskih sredstava za istraživanja - Nedostatak nadzora (krivolov) - Napuštanje poljoprivrede i zapuštenost zemljišta (širenje invazivnih vrsta) - Klimatske promjene
	PO2. Zaraštanje i promjene u kvaliteti i sastavu vode	- Promjene u stanišnim uvjetima i strukturi populacije biljnih i životinjskih vrsta - Prestanak nekadašnjih tradicijskih aktivnosti (npr. lov jegulja i cipala)	- Klimatske promjene - Neregulirani dotok vode kroz zapornicu - Nepoznavanje hidroloških prilika - Nedostatak financijskih sredstava za istraživanja - Neodržavanje kanala i nakupljanje otpada u njemu
	PO3. Neočuvana i nedovoljno valorizirana kulturna baština	- Propadanje bogate kulturno-povijesne baštine - Gubitak atraktivnosti prostora i mogućih prilika za razvoj i povećanje vrijednosti područja s aspekta kulturne baštine	- Nedovoljan interes nadležnih institucija za rješavanje problema - Nedovoljna komunikacija i dijalog te povezivanje prirodne i kulturne baštine područja POR Palud - Izostanak ulaganja u valorizaciju i uređenje/restauraciju kulturne baštine na području POR Palud
R. SOCIO-EKONOMSKI RAZVOJ	PR1. Napuštanje i neprepoznavanje mogućnosti razvoja tradicijskih djelatnosti	- Potencijalan gubitak vrijednosti poljoprivrednog zemljišta - Smanjeno korištenje trske (prije se koristila za pokrivanje krovova, ograde...) - Prestanak nekadašnjih tradicijskih aktivnosti (npr. lov jegulja i cipala) - Gubitak mogućih prilika za razvoj i povećanje vrijednosti autohtonih lokalnih proizvoda i „brendiranje“ - Bespravna gradnja i „okretanje“ (neodrživom) turizmu	- Neriješeni imovinsko-pravni odnosi - Nedostatak upravljačke dokumentacije - Nedovoljna komunikacija i dijalog s lokalnim stanovništvom, turističkim sektorom i lokalnom i regionalnom upravom

Strateško područje	Problem/ slabost	Posljedice [do čega može dovesti prepoznati problem?]	Kritični faktori i prijetnje [koji su kritični faktori koji sada ili u budućnosti onemogućavaju ili otežavaju rješavanje prepoznatog problema?]
	PR2. Nedovoljna promocija, informiranost i educiranost o POR Palud	- POR Palud nije prepoznat kao vrijedna posjetiteljska destinacija za ljubitelje prirode - Posjetitelji teško mogu naći informacije o tome kako doći do Paluda - Lokalno stanovništvo nije dovoljno informirano i educirano kako bi posjetitelje mogli usmjeriti prilikom njihovog obilaska i povećati im doživljaj Paluda - U nedovoljnoj mjeri postoji interes lokalnih škola i drugih obrazovnih institucija za edukaciju o Paludu - Informacije su uglavnom ograničene na temeljni fenomen – močvaru i ptičji svijet, iako POR Palud obuhvaća šire područje koje uključuje vrijedne površine pod travnjacima i šumom te poljoprivredne površine kao i kulturnu baštinu	- Nedovoljna komunikacija i dijalog s državnim i županijskom upravom te suradnja s obrazovnim institucijama i turističkim sektorom - Nedostatak upravljačke dokumentacije - Nedovoljna komunikacija i dijalog s korisnicima prostora (vlasnicima zemljišta) i njihova edukacija - Nepostojanje djelatnika za informiranje u JUNH
	PR3. Nedovoljna turistička valorizacija i umreženost s ostalim (turističkim) "atraktorima" na regionalnoj razini	- POR Palud nije prepoznat kao vrijedna posjetiteljska destinacija - Nije prepoznata kulturna baština kao važan posjetiteljski element u području - Gubitak mogućih prilika za razvoj i povećanje vrijednosti autohtonih lokalnih proizvoda i „brendiranje“ - Ograničena posjetiteljska ponuda - ponuda POR Paluda pruža specifične doživljaje i privlači turiste koji su zainteresirani za takvu vrstu doživljaja ("bird-watching" i slično); osim toga, obalni je dio pod pritiskom zbog kupaca	- Nedovoljna komunikacija i dijalog s državnim i županijskom upravom te suradnja s dionicima iz turističkog sektora - Nedostatak upravljačke dokumentacije - Nedovoljna komunikacija i dijalog s korisnicima prostora (vlasnicima zemljišta) i njihova edukacija - Neadekvatna posjetiteljska infrastruktura
	PR4. Nedovoljno međunarodne suradnje i iskorištavanja EU fondova	- Otežano financiranje upravljanja i ulaganja u posjetiteljsku infrastrukturu - Gubitak mogućih prilika za razvoj i povećanje vrijednosti autohtonih lokalnih proizvoda i „brendiranje“ - Nedovoljna zaštita biološke raznolikosti i specifičnog vodenog ekosustava	- Nedostatak upravljačke dokumentacije - Neriješeni imovinsko-pravni odnosi

Pregled prepoznatih mogućih aktivnosti s ciljem održivog upravljanja močvarnim područjem Palud-Palù

U nastavku je dan pregled prepoznatih aktivnosti s ciljem održivog upravljanja močvarnim područjem Palud-Palù, a koje su rezultat 2. radionice koja je uslijed okolnosti uzrokovanih epidemijom COVID-19 provedena putem pismene ankete i pojedinačnih radnih sastanaka s pojedinim dionicima. Također su identificirani mogući dionici i njihove uloge u provođenju tih aktivnosti. Uz to, u rujnu 2020. godine održan je radni sastanak u rujnu 2020. godine s lokalnim stanovništvom na istu temu.

Aktivnost	Poveznica s problemom	Poveznica s tematskim područjem	Potencijalni dionici predloženi u provedenoj anketi
HORIZONTALNE TEME			
Uspostava komunikacijske platforme (upravljačkog tijela)	svi	svi	svi
Unaprjeđenje međusektorske suradnje na nacionalnoj razini (nadležnosti i ciljani poticaji)	svi	svi	svi
Strateško područje: UPRAVLJANJE (U)			
Izrada Plana upravljanja	PU2, PU3	O, R	JUNH, Istarska županija - UO za turizam, ostali dionici
Rješavanje problema bespravne gradnje i imovinsko-pravnih odnosa	PU3		Grad Rovinj-Rovigno
Bolja vidljivost pravila ponašanja <i>online</i> i <i>in situ</i>	PU1	R	JUNH, Istarska županija - UO za turizam
Angažman osobe zadužene za Palud	PU3		Istarska županija - UO za održivi razvoj, Hrvatske vode, Hrvatske šume, vlasnici zemljišta, nevladine organizacije, stručne institucije, nadležna ministarstva i agencije
Unapređenje nadzora (češći i učinkovitiji); Izrada Protokola za praćenje krivolova	PU2		JUNH, Biom
Dodatno zapošljavanje čuvara prirode i informatora/edukatora	PU1, PU2		JUNH, svi zainteresirani dionici
Pratiti provedbu Programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem	PU3		Istarska županija - UO za održivi razvoj, Hrvatske vode, Hrvatske šume, vlasnici zemljišta, nevladine organizacije, stručne institucije, nadležna ministarstva i agencije
Unaprijediti sustav parkiranja	PU1		
Regulirati naplatu sidrenja, ograničiti broj plovila i zaštititi priobalni pojas od sidrenja	PU1	O, R	
Poboljšanje prometne infrastrukture	PU1		
Mogućnost unaprjeđenja postojeće infrastrukture za obavljanje poljoprivredne djelatnosti	PU3, PU4	R	
Uređenje prilaznih cesta i putova	PU1, PR2	R	JUNH, Turistička zajednica Grada Rovinja-Rovigno, Grad Rovinj-Rovigno

Aktivnost	Poveznica s problemom	Poveznica s tematskim područjem	Potencijalni dionici predloženi u provedenoj anketi
Infrastrukturno poboljšanje (kružna staza, dodatni vidikovac/promatračnica, info-edukativne table, foto point, suvenirnica itd.)	PR2, PR3, PU1	U	JUNH, Istarska županija - UO za turizam
Infrastrukturna ulaganja	PR3, PR4, PU1	U	nacionalne institucije, Istarska županija, Grad Rovinj-Rovigno, Turistička zajednica Grada Rovinja-Rovigno
Info-punkt	PR3, PU1	U	Grad Rovinj-Rovigno, Turistička zajednica Grada Rovinja-Rovigno, Turistička zajednica Istarske županije, obrazovne institucije
Postavljanje poučne staze i promatračnice	PR2, PR3, PU1	U	NH, stručnjaci
Strateško područje: OKOLIŠ (O)			
Analiza hidroloških prilika i utjecajnog okruženja područja Paluda	PO2		znanstvenici i lokalni dionici
Utvrđivanje i praćenje stanja (monitoring) ekološkog stanja voda i sedimenta	PO2		JUNH, Centar za istraživanje mora Rovinj, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč (Centar za invazivne vrste), znanstvenici i lokalni dionici
Utvrđivanje i praćenje stanja (monitoring) površinskih i podzemnih voda	PO2		Građevinski fakultet u Rijeci, Prirodoslovno-matematički fakultet, Nastavni zavod za javno zdravstvo Istarske županije, znanstvenici i lokalni dionici
Utvrđivanje nultog stanja i uspostava monitoringa	PO1, PO2		stručne ustanove i udruge, nadležna ministarstva
Ugradnja zapornice za regulaciju protoka vode i pravilnu regulaciju vodostaja	PO2		JUNH, Hrvatske vode, različiti profili stručnjaka (hidrolozi, biolozi, stručnjaci za različite taksonomske kategorije...), Zavod za ornitologiju
Upravljanje staništem s ciljem poboljšanja statusa nekih vrsta (npr. čigre)	PO1		Biom
Održavanje vlažnih staništa	PO2		Biom
Zoniranje kao dio Plana upravljanja	PO1, PU1	U	JUNH, ornitolozi, Zavod za ornitologiju
Utvrđivanje i praćenje stanja (monitoring) ptica	PO1		JUNH, ornitolozi, Zavod za ornitologiju
Kontrola/smanjenje broja populacije divljih svinja			nadležne ustanove, udruge, turističke zajednice, Grad Rovinj-Rovigno, Istarska županija, Lovačko društvo Rovinj
Održavanje područja (čišćenje, uklanjanje vegetacije,...)	PO1, PO2		Turistička zajednica Grada Rovinja-Rovigno, Grad Rovinj-Rovigno
(Re)valorizacija kulturno-povijesne baštine	PO3		JUNH, Istarska županija, Grad Rovinj-Rovigno, turističke zajednice, škole, fakulteti, Ministarstvo kulture i medija

Aktivnost	Poveznica s problemom	Poveznica s tematskim područjem	Potencijalni dionici predloženi u provedenoj anketi
Razvoj kulturnog turizma	PO3	R, U	Turističke zajednice, Grad Rovinj-Rovigno, Istarska županija, škole, fakulteti
Revitalizacija tradicijskih djelatnosti (npr. lov jegulja i cipala)	PO1	R	
Strateško područje: SOCIO-EKONOMSKI RAZVOJ (R)			
Poticanje/olakšice za revitalizaciju tradicijskih djelatnosti	PR1	O	JUNH, Istarska županija - UO za turizam, UO za održivi razvoj, nadležna ministarstva i agencije
Ciljani poticaji za ekološku proizvodnju	PO1	R	JUNH, Istarska županija, privatni vlasnici, lokalno stanovništvo
Izrada marketinške strategije koja bi uključivala:			
Jačanje informativno-edukativnih aktivnosti	PR2		JUNH, Istarska županija - UO za turizam, Grad Rovinj-Rovigno, Općina Bale-Valle
Izrada edukativnih materijala za različite ciljne skupine	PR2		JUNH, stručnjaci - biolozi, Zavod za ornitologiju
Promotivno - informativne aktivnosti	PR2		Turističke zajednice
Izrada i/ili postavljanje signalizacije i informativnih tabli	PR1, PU1, PR3	R	JU NH, Grad Rovinj-Rovigno, Turistička zajednica Grada Rovinja-Rovigno, stručnjaci, Biom, Hyla, Bioteka
Promocija i umrežavanje (zaštićenih područja)	PR3		Grad Rovinj-Rovigno, Turistička zajednica Grada Rovinja-Rovigno
Promotivno - informativne aktivnosti (multimedia...)	PR2		JUNH, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, stručnjaci za mobilne aplikacije i GIS
Razvoj i implementacija virtualnog asistenta (chatbot)	PR1		znanstvenici, korisnici, studenti/učenici
Aplikacija za Android i QR kodovima	PR1, PU1	R	
Osmišljavanje turističkih itinerara i paket aranžmana	PR3, PO1, PR4	O	JUNH, Turističke zajednice na području Rovinjštine, stručnjaci
Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa kao preduvjet razvoja	PR1, PU3	O	
Organiziranje manifestacija u cilju promocije tradicijskih vrijednosti	PR1		Turistička zajednica Istarske županije, Turistička zajednica Grada Rovinja-Rovigno, Grad Rovinj-Rovigno
Razvojna strategija za razvoj i brendiranje Paluda kroz EU projekte	PR4	O	državne institucije, Istarska županija, Turistička zajednica Grada Rovinja-Rovigno, Grad Rovinj-Rovigno
Razvoj i implementacija inteligentnog sustava za nadzor (ISS)	PR1, PU2	O, U	znanstvenici, korisnici, studenti/učenici

Rezultati 3. i 4. radionice

Treća i četvrta radionica održane su on-line u travnju 2021. godine. Treća radionica bila je podijeljena u tri dijela prema strateškim područjima kako bi rasprava bila što učinkovitija i fokusirana. Na četvrtoj

radionici se u konačnici postigao dogovor oko planiranih aktivnosti i organizacije upravljačkog tijela. Rezultati treće i četvrte radionice odnose se na definirane aktivnosti i uloge pojedinih dionika u njihovom provođenju, odnosno Akcijski plan koji se nalazi u Dodatku 1. ovog *Sporazuma*. Na ovim radionicama također se usuglasilo oko upravljačke strukture, kako je opisano u poglavlju 5.

Potpisivanje Sporazuma

Formalno potpisivanje *Sporazuma* održano je u srpnju 2021. godine. Kako je ranije napomenuto, pojedini dionici ukazali su na administrativna ograničenja vezana za formalno potpisivanje *Sporazuma*. Stoga je dogovoreno da se, uz „potpisnike“, dio dionika identificira kao „pridruženi član“. Pritom su, dakle, „Potpisnici“ *Sporazuma* svi oni dionici koji nemaju nekih većih administrativnih ili drugih prepreka da potpišu *Sporazum*, dok su „Pridruženi članovi“ oni koje takvih administrativnih problema imaju jer se uglavnom radi o većim sustavima s velikim brojem ustrojstvenih jedinica. Dogovoreno je, također, da u tom slučaju neće biti službenih potpisnika, ali će se imenovati osobe koje će cijeli proces pratiti i biti u Forumu dionika.

Niti jedan od ova dva statusa ne reflektira opseg posla ili angažmana pojedinog dionika, niti povlači bilo kakve pravne posljedice, niti se time isključuju ranije spomenuti principi dobrovoljnosti, aktivnog uključivanja, suradnje, i prihvaćanja obaveza. Odnosno, svi uključeni dionici, bilo potpisnici ili pridruženi članovi odgovorni su za učinkovito ostvarenje aktivnosti navedenih u samom Akcijskom planu te se obvezuju preuzeti dogovorene uloge i doprinijeti ostvarenju aktivnosti koje su u njihovoj nadležnosti. Većina dionika izjasnila se da se ne vide kao nositelj aktivnosti, ali su suglasni s time da budu uključeni kao provedbu u skladu s njihovom nadležnosti.

Sporazum u svojoj naravi nije zakonski obavezujući, već je izraz dobre volje dionika da se priključe zajedničkom radu i promišljanju aktivnosti na Paludu.

Rezultati pojedinih koraka u procesu revizije Sporazuma

Rezultati koraka u procesu revizije *Sporazuma* temelje se na kombinaciji iskustava iz provedbe aktivnosti u razdoblju 2021.–2026. te participativnog procesa provedenog kroz teritorijalni laboratorij u 2026. godini. U odnosu na početnu izradu *Sporazuma*, revizija je imala operativni karakter, s naglaskom na evaluaciju provedenih aktivnosti, njihovu stvarnu učinkovitost i prilagodbu novim okolnostima, osobito u kontekstu klimatskih promjena.

Provedba aktivnosti

U početnoj fazi revizije provedena je nadopuna i ažuriranje analize stanja, pri čemu su korišteni rezultati provedenih istraživanja i monitoringa, kao i iskustva dionika stečena tijekom provedbe *Sporazuma*. Ovo razdoblje obilježeno je nizom konkretnih aktivnosti na terenu, uključujući hidrološka istraživanja, praćenje stanja bioraznolikosti i kontrolu invazivnih vrsta te ugradnju zapornice, što je omogućilo kvalitetniju podlogu za donošenje odluka. Istovremeno je prepoznato da neke inicijalno definirane mjere nisu u opsegu kontrole i rada projektnog partnera JUNH što bi otežalo samu provedbu, stoga je proces revizije bio usmjeren prema racionalizaciji i jasnijem fokusiranju prethodno definiranih mjera.

velik broj inicijalno definiranih mjera otežava njihovu provedbu, što je usmjerilo proces revizije prema potrebi njihove racionalizacije i jasnijeg fokusiranja.

Radionica 1 - Utjecaj turizma na okoliš i održivost

Prva tematska cjelina teritorijalnog laboratorija bila je usmjerena na analizu utjecaja turizma i rekreacijskih aktivnosti na područje te na prepoznavanje konkretnih pritisaka koji proizlaze iz korištenja prostora. Radionicu je strukturirana kao kombinacija uvodnog izlaganja, rada u manjim grupama i zajedničke rasprave.

U uvodnom dijelu sudionicima je predstavljena problematika otpada u zaštićenim područjima, uz primjere dobre prakse u upravljanju sličnim izazovima. Time je postavljen okvir za daljnju raspravu i usmjeren fokus na konkretne pritiske koji su prisutni i na području rezervata. Poseban naglasak stavljen je na sezonalnost turističkih aktivnosti i njihov kumulativni učinak na prostor.

Nakon uvodnog dijela sudionici su podijeljeni u manje radne grupe, pri čemu je jedna grupa imala zadatak identificirati glavne izvore otpada, druga analizirati njihove utjecaje na ekosustav i treća je trebala predložiti moguće mjere za njihovo smanjenje. Grupni rad bio je strukturiran, ali otvoren da omogući razmjenu različitih perspektiva, uključujući iskustva javnog sektora, lokalne zajednice i korisnika prostora.

Rezultati rada grupa pokazali su visoku razinu podudarnosti u percepciji problema. Kao glavni izvori otpada identificirani su posjetitelji tijekom turističke sezone, lokalno stanovništvo u rekreacijskim aktivnostima, plovila u obalnom području te ribarske aktivnosti. Najčešće vrste otpada uključuju plastične boce, vrećice, ambalažu i druge lagane materijale koji se lako prenose i zadržavaju u prostoru.

U raspravi je naglašeno da problem otpada ima višestruke posljedice, ne samo u estetskom smislu, već i kroz dugoročne utjecaje na ekosustav. Posebno je istaknuta problematika mikroplastike i njezin potencijalni utjecaj na vodene organizme, tlo i vegetaciju, kao i opći doživljaj prostora kod posjetitelja.

Sudionici su također ukazali na širi kontekst problema, ističući da otpad predstavlja samo jedan od pokazatelja opterećenja prostora. U tom smislu rasprava se proširila na pitanja neuređenog parkiranja, nekontroliranog kretanja posjetitelja, nedostatka jasno definiranih zona boravka i općenito nedovoljno strukturiranog sustava upravljanja posjećivanjem. Time je ova radionica poslužila kao važna podloga za razumijevanje potrebe za integriranim pristupom upravljanju turističkim pritiscima.

Predložene mjere bile su usmjerene na kombinaciju infrastrukturnih, upravljačkih i edukativnih rješenja. Istaknuta je potreba za jačanjem nadzora na terenu, organizacijom sustava prikupljanja otpada, uključujući postavljanje odgovarajuće infrastrukture, te provođenjem edukativnih aktivnosti usmjerenih na posjetitelje i lokalnu zajednicu. Također je naglašena važnost uređenja pristupnih točaka i parkirališta kako bi se smanjio pritisak na najosjetljivije dijelove područja.

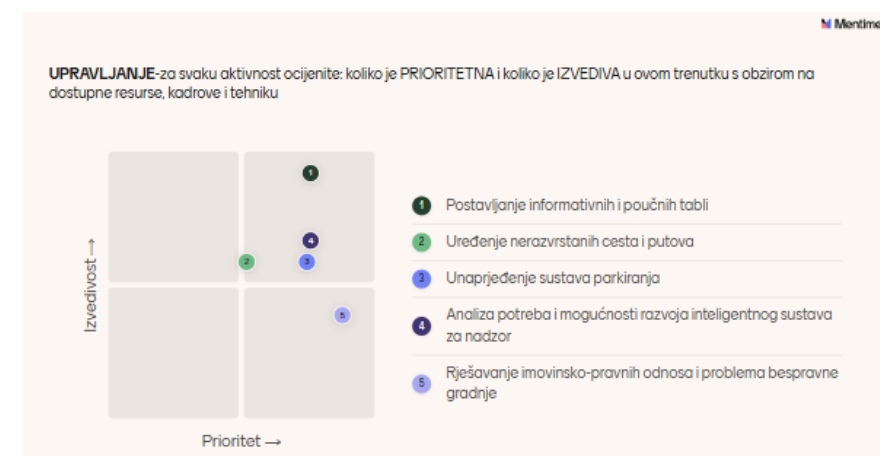
Radionica 2 - Klimatske promjene i revizija sporazuma

Druga tematska cjelina predstavljala je središnji dio teritorijalnog laboratorija te je bila usmjerena na analizu i reviziju postojećih mjera Sporazuma, uz istovremeno jačanje fokusa na klimatske promjene kao ključni dugoročni izazov upravljanja područjem. Radionica je metodološki bila strukturirana kao kombinacija individualnog vrednovanja, zajedničke interpretacije rezultata i grupnog rada.

U prvom dijelu radionice sudionici su pristupili sustavnoj analizi postojećih mjera definiranih Sporazumom. Svaka mjera bila je pojedinačno predstavljena, nakon čega su je sudionici ocjenjivali prema dva ključna kriterija - važnosti i izvedivosti. Proces je proveden putem digitalnog alata, što je omogućilo anonimno i neovisno izražavanje stavova svih sudionika, bez utjecaja hijerarhije ili sektorske pripadnosti. Rezultati su se prikazivali u realnom vremenu, u obliku matrice koja je jasno pokazivala koje mjere imaju visok prioritet, a koje su manje relevantne ili teško provedive.

Ovakav pristup omogućio je transparentno prepoznavanje zajedničkih prioriteta, ali i brzu identifikaciju mjera koje je potrebno preispitati ili pojednostaviti. Važno je naglasiti da su rezultati vrednovanja pokazali visoku razinu podudarnosti među sudionicima, što upućuje na zajedničko razumijevanje problema i realnih mogućnosti upravljanja. U raspravi koja je uslijedila sudionici su dodatno potvrdili dobivene rezultate, bez značajnijih neslaganja, čime je osigurana čvrsta osnova za daljnju reviziju Sporazuma.

U upravljačkom segmentu kao prioriteta su se izdvojile mjere povezane s regulacijom pristupa i kretanja unutar područja, uključujući uređenje pristupnih putova i sustava parkiranja te jačanje nadzora. Naglašeno je da upravo ovi elementi imaju neposredan utjecaj na smanjenje pritisaka na prostor, osobito u turističkoj sezoni. U ekološkom segmentu istaknuta je potreba za kontinuiranim i sustavnim praćenjem stanja bioraznolikosti, kao i za dodatnim istraživanjima koja bi omogućila donošenje utemeljenih upravljačkih odluka. U socioekonomskom dijelu naglašena je važnost edukacije i informiranja lokalne zajednice, kao i potreba za transparentnijom i pravovremenom komunikacijom o aktivnostima na području rezervata.

Slika 11 Rezultati glasanja dionika o prioritetu i izvedivosti upravljačkih, okolišnih i socio-ekonomskih mjera za POR Palud – Palù (Mentimeter aplikacija)

Drugi dio radionice bio je usmjeren na klimatske promjene i njihovu integraciju u upravljački okvir. Sudionici su kroz rad u manjim grupama analizirali specifične klimatske prijetnje koje utječu na područje te su raspravljali o njihovim mogućim posljedicama. Kao najznačajnije prijetnje identificirani su produljena sušna razdoblja, porast temperatura i toplinski valovi te rizik od obalnih poplava i promjena vodnog režima. Poseban naglasak stavljen je na razumijevanje kako ove promjene utječu na hidrološku dinamiku područja, salinitet i stanje staništa, a time i na ukupnu otpornost ekosustava.

Na temelju identificiranih izazova sudionici su predlagali konkretne mjere prilagodbe. Kao ključna mjera istaknuta je već realizirana zapornica za regulaciju vodostaja, koja predstavlja važan alat za upravljanje vodnim režimom u uvjetima promjenjivih klimatskih utjecaja. Uz to su predložene dodatne mjere, uključujući unapređenje sustava upravljanja vodom, obnovu i očuvanje vegetacije, jačanje sustava monitoringa te razvoj dodatnih tehničkih rješenja za povećanje otpornosti područja. Dio sudionika iznio je i inovativne prijedloge, poput stvaranja novih ili prilagođenih staništa za ptice

u uvjetima promjenjivog vodostaja, što ukazuje na otvorenost procesa za dugoročnije i razvojne ideje.

Tijekom rasprave dodatno je naglašena važnost uključivanja lokalne zajednice u praćenje stanja na terenu, kroz pristup koji se temelji na suradnji i razmjeni informacija. Takav pristup prepoznat je kao važan element za pravovremeno uočavanje problema i povećanje učinkovitosti upravljanja.

Radionica je zaključena smjernicama za daljnji proces revizije Sporazuma. Kao jedan od ključnih zaključaka istaknuta je potreba za smanjenjem ukupnog broja mjera i njihovim jasnijim fokusiranjem, kako bi se povećala njihova operativna provedivost. Istovremeno je potvrđeno da klimatske promjene trebaju postati jedan od središnjih elemenata upravljanja kao tema koja se integrira u sve segmente Sporazuma. Na taj način ova radionica predstavlja ključnu poveznicu između dosadašnjeg iskustva provedbe i budućeg smjera razvoja upravljačkog okvira.

Radionica 3

Treća tematska cjelina bila je usmjerena na društvenu dimenziju upravljanja područjem, s naglaskom na razumijevanje stavova, razine informiranosti i percepcije lokalne zajednice i šire javnosti. Primarni cilj radionice bio je testirati anketni instrument koji se kasnije koristio na široj populaciji Istarske županije (uzorak 400 ispitanika) te istovremeno uključiti dionike u proces oblikovanja istraživačkog pristupa.

U uvodnom dijelu sudionicima je predstavljena svrha planiranog sociološkog istraživanja, koje ima za cilj prikupiti podatke o percepciji zaštićenog područja, razini informiranosti, navikama korištenja prostora te stavovima prema upravljanju i zaštiti prirode. Naglašeno je da su takvi podaci ključni za donošenje kvalitetnih upravljačkih odluka, osobito u kontekstu participativnog pristupa koji podrazumijeva aktivno uključivanje javnosti.

Nakon uvodnog predstavljanja sudionici su pristupili ispunjavanju testnog anketnog upitnika u papirnatom obliku. Aktivnost je bila osmišljena kao praktična provjera jasnoće pitanja, logike upitnika i vremena potrebnog za njegovo ispunjavanje. Sudionici su tijekom ispunjavanja imali mogućnost davanja komentara i prijedloga, čime su aktivno sudjelovali u unaprjeđenju istraživačkog alata.

U raspravi koja je uslijedila dodatno je naglašena važnost sustavnog prikupljanja podataka o stavovima javnosti, osobito u kontekstu uočenih izazova poput nedovoljne informiranosti i ograničene uključenosti lokalne zajednice u procese upravljanja. Sudionici su istaknuli da kvalitetna komunikacija i pravovremeno informiranje mogu značajno doprinijeti smanjenju konflikata, povećanju povjerenja i jačanju podrške provedbi mjera.

Provedba anketnog istraživanja

Anketno istraživanje provedeno je s ciljem ispitivanja razine informiranosti, stavova i percepcije javnosti o zaštiti prirode, s posebnim naglaskom na područje POR Palud. Istraživanje je obuhvatilo nekoliko ključnih tematskih cjelina: poznavanje osnovnih pojmova poput bioraznolikosti, klimatskih promjena, mreže Natura 2000 i zaštićenih područja, razinu informiranosti o zaštićenim područjima u Istarskoj županiji, stavove i razinu podrške zaštiti prirode, kao i spremnost građana na aktivno

sudjelovanje u takvim aktivnostima. Posebna pažnja posvećena je analizi stavova stanovnika koji žive u neposrednoj blizini područja Paluda.

Istraživanje je provedeno kombinacijom osobnog anketiranja na terenu (face-to-face) i telefonskog anketiranja (CATI metoda), čime je osigurana pouzdanost i reprezentativnost prikupljenih podataka. Anketni upitnik bio je strukturiran u pet tematskih blokova pitanja. Ukupan uzorak obuhvatio je 400 ispitanika s područja Istarske županije, uz izdvojeni poduzorak od 81 ispitanika (20,3 %) koji se odnosi na područje Paluda. Istraživanje je provedeno uz razinu pouzdanosti od 95 % i marginu pogreške od ± 5 %, pri čemu veličina poduzorka za Palud premašuje minimalne statističke zahtjeve i omogućuje pouzdanu detaljniju analizu.

Struktura uzorka pokazuje nekoliko važnih obilježja. Uzorak je relativno mlad, s predominacijom dobne skupine od 15 do 24 godine, što je posebno relevantno u kontekstu tema klimatskih promjena. Više od polovice ispitanika ima višu ili visoku razinu obrazovanja, što omogućuje razumijevanje složenijih ekoloških tema i potencijal za naprednije oblike komunikacije. Također, oko 80 % ispitanika živi cijeli život u Istri, što upućuje na to da su njihovi stavovi utemeljeni na dugogodišnjem lokalnom iskustvu. Geografska raspodjela uzorka obuhvaća šire područje županije, od većih urbanih središta do manjih općina, dok je posebno značajna zastupljenost ispitanika iz Rovinja, što omogućuje detaljniji uvid u stavove zajednice najizravnije povezane s područjem Paluda.

Rezultati istraživanja ukazuju na relativno visoku razinu opće informiranosti o zaštiti prirode, ali i na izražene nedostatke u specifičnom znanju. Iako je većina ispitanika upoznata s pojmom klimatskih promjena i općenito svjesna važnosti zaštite prirode, čak 86,7 % ispitanika nije upoznato s pojmom Natura 2000. Slično tome, iako 71,5 % ispitanika zna da zaštićena područja postoje, većina ne može navesti konkretne primjere. Dodatno, 21,8 % ispitanika nije sigurno živi li u blizini zaštićenog područja, što ukazuje na problem njihove vidljivosti i prepoznatljivosti u prostoru.

Unatoč navedenim nedostacima u znanju, rezultati pokazuju iznimno visoku razinu podrške zaštiti prirode. Ispitanici iskazuju snažan konsenzus o važnosti očuvanja prirodnih vrijednosti, uz visoku razinu prihvatanja i konkretnih mjera zaštite, uključujući restriktivne pristupe poput strožih pravila ponašanja i ograničavanja turističkih aktivnosti. Istovremeno, percepcija sukoba između gospodarskog razvoja i zaštite prirode nije izražena, što upućuje na razumijevanje njihove međusobne povezanosti.

U segmentu ponašanja i primjene pravila vidljivo je da ispitanici u velikoj mjeri prepoznaju prihvatljive i neprihvatljive aktivnosti u zaštićenim područjima. Međutim, istovremeno postoji značajan nedostatak prepoznatljivosti institucija koje upravljaju tim područjima, što ukazuje na potrebu jasnijeg povezivanja pravila s njihovim institucionalnim izvorom, kao i na razvoj dostupnih mehanizama za informiranje i prijavu nepravilnosti.

Istraživanje je također pokazalo visok stupanj spremnosti građana na aktivno sudjelovanje u zaštiti prirode. Značajan udio ispitanika iskazao je spremnost na volontiranje (38,2 %) te financijski doprinos zaštiti prirodnih područja (71,5 %), što upućuje na postojanje snažnog društvenog potencijala.

Pritom je važno istaknuti da ispitanici naglašavaju potrebu za jasnim, transparentnim i razumljivim informacijama o tome u što se prikupljena sredstva ulažu i koji su konkretni učinci takvih ulaganja. Drugim riječima, povjerenje i spremnost na doprinos izravno su povezani s razinom informiranosti i vidljivošću rezultata upravljanja.

Ovi podaci ukazuju na potrebu razvoja transparentnih mehanizama financiranja, jasne komunikacije o provedbi aktivnosti te stvaranja konkretnih prilika za uključivanje građana, kako bi se postojeća spremnost pretvorila u stvarno sudjelovanje u upravljanju i očuvanju područja.

3 DIONICI U PROVEDBI SPORAZUMA

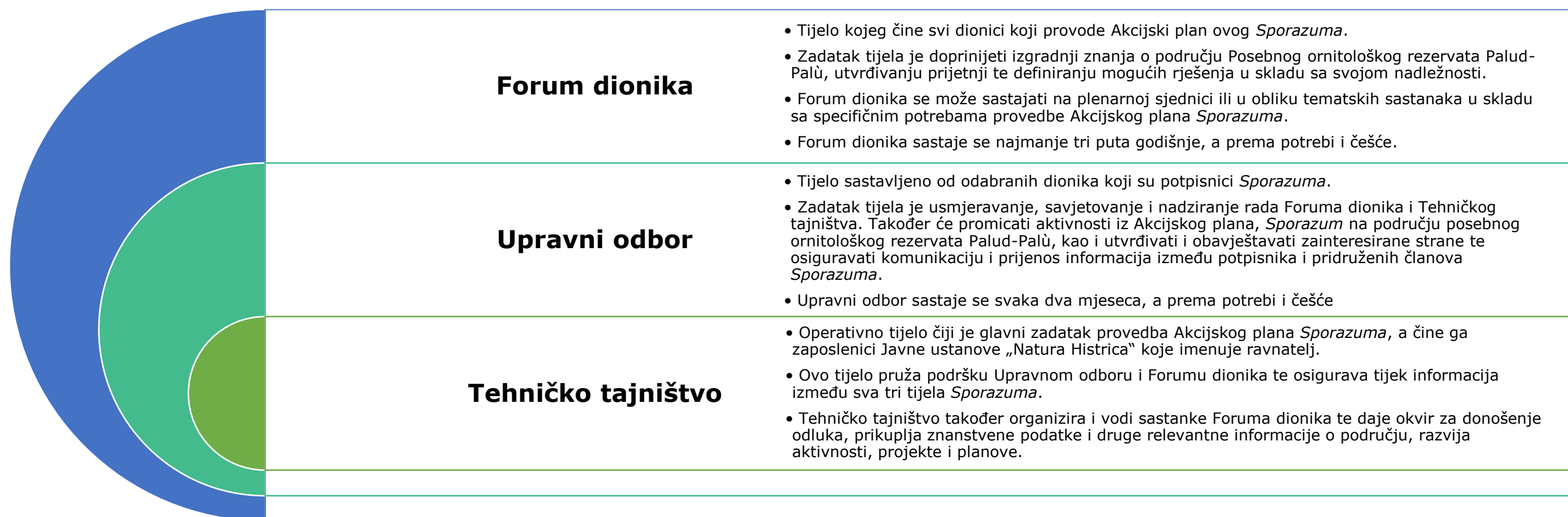
U nastavku su navedeni dionici koji su bili uključeni u proces izrade *Sporazuma* te koji su se izjasnili kao „potpisnici” ili „pridruženi članovi” te aktivnosti za koje su u ovoj fazi iskazali interes za sudjelovanjem u njihovoj provedbi. Međutim, budući *da je Sporazum* zamišljen kao prilagodljiv dokument, tijekom njegove provedbe dionici se mogu uključivati i u one aktivnosti u kojima nisu izriekom navedeni u ovom popisu i u detaljnom opisu aktivnosti (vidi poglavlje 9.).

Dionik		Aktivnost u koju su uključeni	Status
Državna razina			
Ministarstvo gospodarstva i održivoga razvoja	Uprava za zaštitu prirode, Sektor za zaštićena područja Zavod za zaštitu okoliša i prirode	O1-1.; O2-2; O2-3. R1-1.	Pridruženi član
Državni inspektorat Republike Hrvatske	Sektor za nadzor zaštite prirode, Područni ured Rijeka	O1-2.	Pridruženi član
Hrvatske vode	VGO za slivove sjevernoga Jadrana	O2-1.; O2-2.; O2-3.	Pridruženi član
Županijska razina			
Istarska županija	Upravni odjel za održivi razvoj	R1-1.; R1-2.; R2-1.; R2-2.; R2-3.	Potpisnik
	Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodno gospodarstvo	R1-1.	
	Upravni odjel za turizam	O3-1. R1-2.; R2-1.; R2-2.; R2-3.	
	Definirat će se tijekom provedbe <i>Sporazuma</i>	U1-2.	
Nastavni zavod za javno zdravstvo Istarske županije		O2-1. R2-3.	Potpisnik
Arheološki muzej Istre		U1-1. O3-1. R1-2.; R2-3.	Potpisnik
Lokalna razina			
Grad Rovinj–Rovigno		U1-1.; U1-2.; U1-3.; U2-2. O1-2. R1-1.; R2-1.; R2-2.; R2-3.; R2-4.	Potpisnik
Turistička zajednica Grada Rovinja–Rovigno		U1-1.; U1-3. O3-1. R1-2.; R2-1.; R2-2.; R2-3.; R2-4.	Potpisnik
Turistička zajednica Općine Bale–Valle		R1-2.; R2-1.	Potpisnik
Turistička zajednica Općine Kanfanar		R1-2.; R2-1..	Potpisnik
Muzej Grada Rovinja–Rovigno		U1-1. O3-1. R1-2.; R2-3.	Potpisnik
Znanstvene i stručne institucije			

Dionik	Aktivnost u koju su uključeni	Status
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Zavod za ornitologiju	U1-1. O1-1.; O1-2.; O2-3. R2-3.	Pridruženi član
Institut za poljoprivredu i turizam Poreč	R1-1.; R2-3.	Pridruženi član
Građevinski fakultet u Rijeci	U1-1. O2-1.; O2-2.; O2-3. R2-3.	Pridruženi član
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	U1-1. O1-1.; O2-1.; O2-2.; O2-3. R2-3.	Potpisnik
Privatni sektor		
/	/	/
Lokalno stanovništvo i zainteresirani pojedinci sa šireg područja Paluda		
Margherita Bodi	Definirat će se tijekom provedbe <i>Sporazuma</i>	Potpisnik
Olja Fazlović	O3-1.; R1-2.	Potpisnik
Ingrid Hrga	U2-1.	Potpisnik
Ernesto Tiani	Definirat će se tijekom provedbe <i>Sporazuma</i>	Potpisnik
Louie Thomas Taylor	O1-1.	Potpisnik
Nevladin sektor		
Udruga BIOM	U1-1.; O1-1. R2-3.	Potpisnik
Lovačko društvo „Rovinj”	O1-2.	Potpisnik

4 UPRAVLJAČKA STRUKTURA

Upravljačka struktura *Sporazuma* sastoji se od tri upravljačka tijela: Foruma dionika, Upravnog odbora i Tehničkog tajništva, čiji su zadaci opisani u nastavku.

5 SPECIFIČNI CILJEVI SPORAZUMA

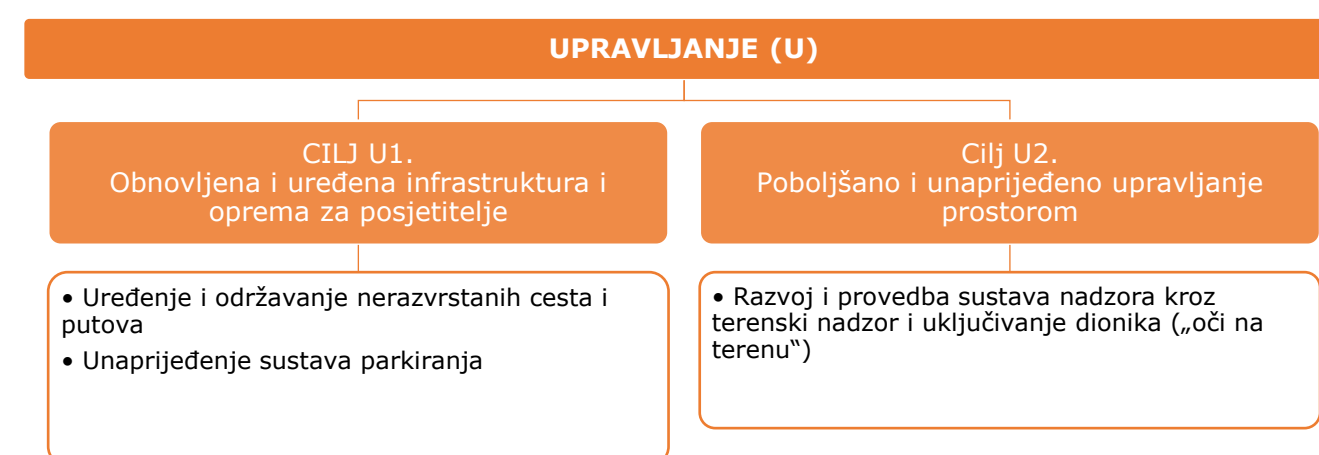
Na temelju rezultata radionica provedenih u svrhu revizije Sporazuma iz 2021. godine, utvrđeno je da su pojedine mjere tijekom proteklog razdoblja provedene, neke su redefinirane i pojednostavljene, dok su određene nove mjere dodane, osobito u kontekstu prilagodbe klimatskim promjenama i jačanja otpornosti područja.

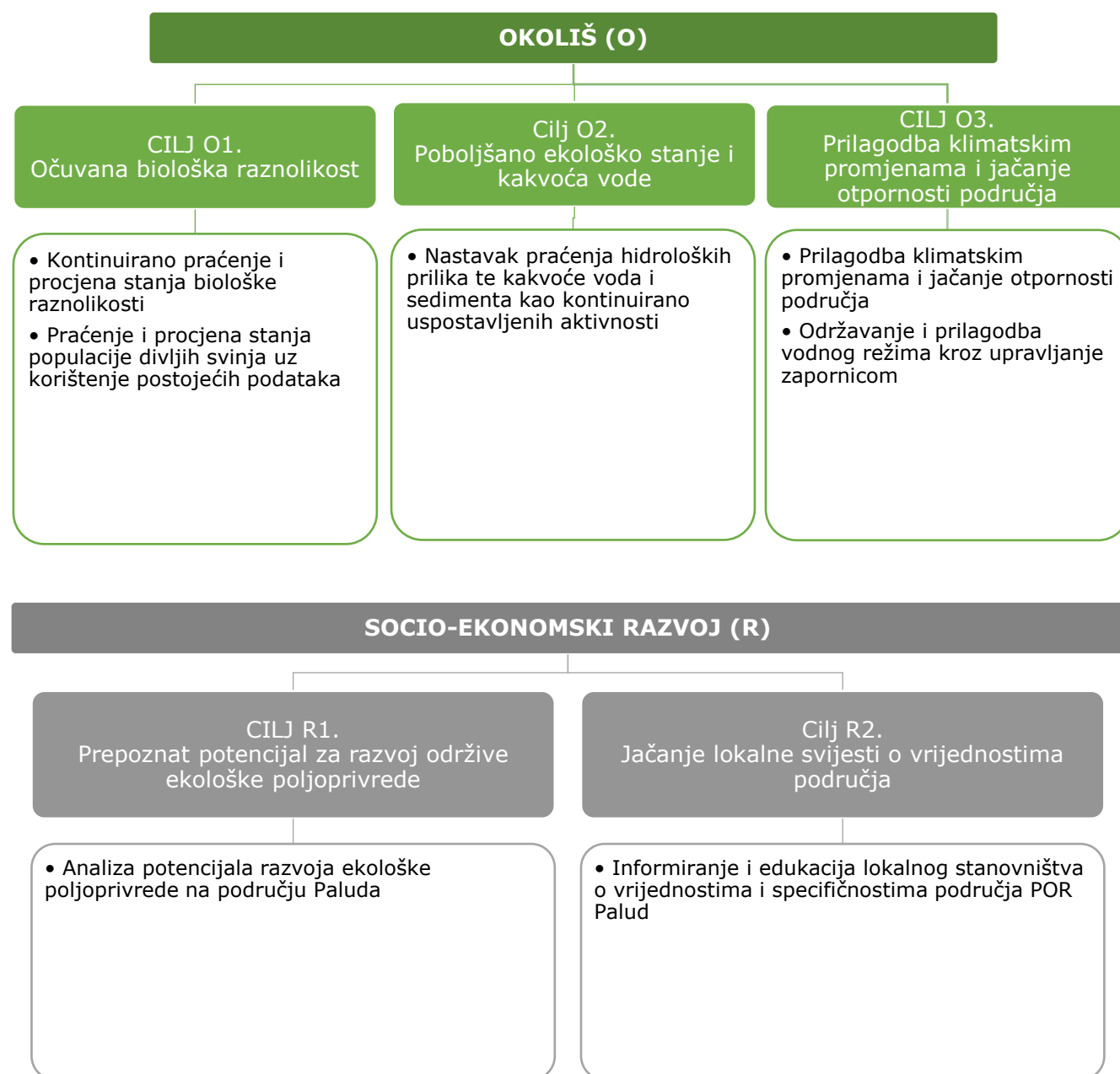
Na temelju tih rezultata određeni su ciljevi koji se žele postići kako bi se poboljšalo stanje i omogućio održivi razvoj područja uz očuvanje prirodnih vrijednosti posebnog ornitološkog rezervata Palud-Palù.

Zadržana su dva horizontalna cilja koja su preduvjet za uspješno ostvarenje svih ostalih ciljeva, a odnose se na unaprjeđenje međusektorske suradnje na svim razinama, kao i suradnje s lokalnim stanovništvom i privatnim sektorom te povećanje udjela financiranja zajedničkih aktivnosti putem EU fondova s obzirom na limitirane financijske kapacitete pojedinih dionika.

U nastavku je dan pregled specifičnih ciljeva *Sporazuma* čije se ostvarenje planira u razdoblju od 2027. do 2031. godine.

Za svaki specifični cilj su, u suradnji s dionicima, dogovorene aktivnosti koje je potrebno provoditi u narednom razdoblju kako bi se zadani ciljevi ostvarili.

6 AKTIVNOSTI SPORAZUMA

Tipologija aktivnosti

U nastavku je dan pregled aktivnosti prema njihovoj tipologiji, prema kojoj se aktivnosti dijele na:

- Konkretno aktivnosti – odnose se na aktivnosti s konkretnim rezultatom
- Komunikacijske aktivnosti – odnose se na aktivnosti komunikacije, podizanja svijesti javnosti i organizacije treninga/radionica
- Monitoring aktivnosti – odnose se na aktivnosti praćenja stanja pojedinih sastavnica okoliša
- Ostale aktivnosti – odnose se na aktivnosti koje se ne mogu svrstati niti u jednu od prethodnih skupina

Aktivnosti	Konkretno aktivnosti	Komunikacijske aktivnosti	Monitoring aktivnosti	Upravljačke aktivnosti	Ostale aktivnosti
Strateško područje: UPRAVLJANJE (U)					
Specifični cilj U1. Obnovljena i uređena infrastruktura i oprema za posjetitelje					
U1-1. Uređenje i održavanje nerazvrstanih cesta i putova					
U1-2. Unaprjeđenje sustava parkiranja					
Specifični cilj U2. Poboljšano i unaprijeđeno upravljanje prostorom					
U2-1. Razvoj i provedba sustava nadzora kroz terenski nadzor i uključivanje dionika					
Strateško područje: OKOLIŠ (O)					
Specifični cilj O1. Očuvana biološka raznolikost					
O1-1. Kontinuirano praćenje i procjena stanja biološke raznolikosti					
O1-2. Praćenje i procjena stanja populacije divljih svinja uz korištenje postojećih podataka suradnjom					
Specifični cilj O2. Poboljšano ekološko stanje i kakvoća vode					
O2-1. Nastavak praćenja hidroloških prilika te kakvoće voda i sedimenta kao kontinuirano uspostavljenih aktivnosti					
Specifični cilj O3. Prilagodba klimatskim promjenama i jačanje otpornosti područja					
O3-1. Planiranje i provedba mjera jačanja otpornosti Paluda na klimatske promjene					
O3-2. Održavanje i prilagodba vodnog režima kroz upravljanje zapornicom					
Strateško područje: SOCIO-EKONOMSKI RAZVOJ (R)					
Specifični cilj R1. Prepoznat potencijal za razvoj održive ekološke poljoprivrede					
R1-1. Analiza potencijala razvoja ekološke poljoprivrede na području Paluda					
Specifični cilj R2. Jačanje lokalne svijesti o vrijednostima područja					

Aktivnosti	Konkretna aktivnosti	Komunikacijske aktivnosti	Monitoring aktivnosti	Upravljačke aktivnosti	Ostale aktivnosti
R2-1. Informiranje i edukacija lokalnog stanovništva o vrijednostima i specifičnostima područja POR Palud					

Dinamika realizacije

Aktivnosti će se provoditi u razdoblju od 2027. do 2031. godine, pri čemu se 2026. godina djelomično odnosi na završnu provedbu aktivnosti u okviru projekta GREW te prijelaz u redovitu provedbu mjera Sporazuma i kontinuirane aktivnosti upravljanja područjem.

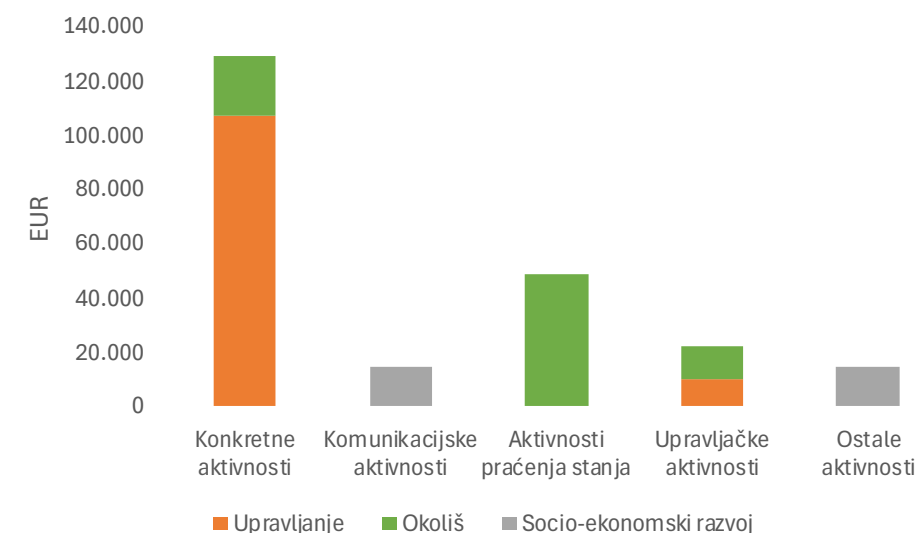
	2027	2028	2029	2030	2031
Aktivnost U1-1.					
Aktivnost U1-2.					
Aktivnost U2-1.					
Aktivnost O1-1.					
Aktivnost O1-2.					
Aktivnost O2-1.					
Aktivnost O3-1.					
Aktivnost O3-2.					
Aktivnost R1-1.					
Aktivnost R2-1.					

Financijski resursi za provedbu aktivnosti

Za provedbu aktivnosti planiranih ovim Akcijskim planom u razdoblju 2027.–2031. ukupno je procijenjeno potrebno izdvojiti približno 230.500,00 €.

Najveći udio sredstava odnosi se na konkretne aktivnosti (infrastruktura i upravljanje vodnim režimom) koje čine oko 56 % ukupnog budžeta. Ove aktivnosti uključuju uređenje i održavanje infrastrukture (ceste i parkiranje) te operativno upravljanje zapornicom u funkciji prilagodbe klimatskim promjenama. Aktivnosti praćenja stanja (monitoring) čine oko 21 % ukupnih sredstava i odnose se na kontinuirano praćenje biološke raznolikosti, hidroloških uvjeta te populacija divljih svinja i stanja voda i sedimenta. Komunikacijske i edukacijske aktivnosti čine oko 6 %, a usmjerene su na jačanje informiranosti i uključenosti lokalne zajednice. Upravljačke aktivnosti (oko 10 %) odnose se na jačanje sustava nadzora i uključivanje dionika u upravljanje prostorom. Ostale aktivnosti čine oko 6 % ukupnog budžeta i odnose se na strateške analize, uključujući potencijal razvoja ekološke poljoprivrede.

Tip aktivnosti	Procijenjena sredstva			UKUPNO / €	
	Upravljanje / €	Okoliš / €	Socio-ekonomski razvoj / €		
Konkretna aktivnosti	107.500,00	22.000,00	-	129.500,00	56,2 %
Komunikacijske aktivnosti	-	-	15.000,00	15.000,00	6,5 %
Monitoring aktivnosti	-	49.000,00	-	49.000,00	21,2 %
Upravljačke aktivnosti	10.000,00	12.000,00	-	22.000,00	9,5 %
Ostale aktivnosti	-	-	15.000,00	15.000,00	6,5 %
UKUPNO	117.500,00	83.000,00	30.000,00	230.500,00	100 %

Uključenost dionika u provedbu aktivnosti

Ukupno se 22 dionika uključilo u proces izrade i buduće provedbe *Sporazuma*, i to javna tijela na svim razinama (državnoj, županijskoj i lokalnoj), zatim znanstvene i stručne institucije, lokalno stanovništvo i zainteresirani pojedinci na širem području te nevladin sektor. Privatni sektor (ugostitelji, turistički djelatnici i poljoprivrednici s područja Paluda) se u ovoj fazi nije odlučio na uključivanje u provedbu *Sporazuma*. Najviše je dionika uključeno u komunikacijske aktivnosti (prevladavaju turističke zajednice), ali i u konkretne i ostale aktivnosti. Najmanje dionika uključeno je u upravljačke aktivnosti budući da su to one koje uglavnom provodi Javna ustanova „Natura Histrica“. Javna tijela na županijskog i lokalnoj razini najviše su uključena u aktivnosti strateškog područja Socio-ekonomski razvoj.

Tablica u nastavku prikazuje interes pojedinih dionika za uključivanje u provedbu jedne ili više aktivnosti predviđenih *Sporazumom*. Pritom treba napomenuti da Istarska županija sudjeluje sa 3 upravna odjela koja će se zajedno ili pojedinačno uključivati u pojedine aktivnosti, te je stoga u ovom kontekstu ukupni broj dionika 25.

Tip aktivnosti	Državna razina			Županijska razina			Lokalna razina			Znanstvene i stručne institucije			Privatni sektor			Lokalno stan.*			Nevladin sektor			UK
	U	O	R	U	O	R	U	O	R	U	O	R	U	O	R	U	O	R	U	O	R	
Konkretna aktivnosti		2		2	2		6	2		3	3					1			1			22
Komunikacijske aktivnosti						8			11			4									1	24
Monitoring aktivnosti		5			1			1			7					1			2			17
Upravljačke aktivnosti							1									1						2
Ostale aktivnosti			1			5			5			1					1					13
UKUPNO		7	1	2	3	13	7	3	16	3	10	5				1	2	1	1	2	1	

* lokalno stanovništvo uključuje i zainteresirane pojedince sa šireg područja Paluda

7 ZAKLJUČAK

Ovaj *Sporazum* je **dobrovoljni sporazum** između Javne ustanove „Natura Histrica“ i zainteresiranih dionika. Njime su definirani zajednički ciljevi i aktivnosti očuvanja močvarnog područja Paluda.

Revizija *Sporazuma* nadovezuje se na prethodni sporazum kojim je bilo definirano ukupno 17 mjera. U trenutku njegove revizije utvrđeno je da je dio mjera u međuvremenu proveden, dio je prilagođen i preformuliran u skladu s novim spoznajama i potrebama upravljanja, dok se od provedbe određenih mjera odustalo. Navedene mjere odnosile su se ponajprije na razvoj turističke ponude, koji se ne planira dalje poticati s obzirom na potrebu očuvanja bioraznolikosti područja, osobito u osjetljivim razdobljima poput gniježđenja ptica.

Revizijom *Sporazuma* određeno je **10 aktivnosti** koje će Javna ustanova „Natura Histrica“, zajedno s dionicima provoditi u razdoblju od 2027. do 2031. godine. Aktivnosti su podijeljene u 3 strateška područja: Upravljanje (U), Okoliš (O) i Socioekonomski razvoj (R), a **procijenjena sredstva** za njihovu provedbu iznose 230.500,00 EUR, od čega se najveći dio odnosi na strateško područje „Upravljanje“, i to 51 % ukupno procijenjenih financijskih sredstava. Za strateško područje „Okoliš“ predviđeno je 36 %, a za „Socio-ekonomski razvoj“ 13 %.

U *Sporazum* su, uz Javnu ustanovu „Natura Histrica“, uključena **22 dionika**, od čega je 16 „potpisnika“ i 6 „pridruženih članova“. „Potpisnici“ su svi oni dionici koji nemaju nekih većih administrativnih ili drugih prepreka za potpisivanje, dok su „Pridruženi članovi“ oni koje takvih administrativnih problema imaju jer se uglavnom radi o većim sustavima s velikim brojem ustrojstvenih jedinica. Sudjelovanje raznovrsnih dionika doprinijelo je zajedničkom razumijevanju ciljeva i aktivnosti koje će se ovim *Sporazumom* provoditi.

Upravljačka struktura *Sporazuma* sastoji se od tri upravljačka tijela: (1) Forum dionika čine svi dionici koji sudjeluju u provedbi *Sporazuma*, (2) Upravni odbor je tijelo koje se sastoji od odabranih dionika koji predstavljaju ujednačen sastav Foruma dionika, i (3) Tehničko tajništvo čiji je glavni zadatak provedba Akcijskog plana, a čini ga Javna ustanova „Natura Histrica“.

Ovim *Sporazumom* postići će se **kvalitetnija suradnja** Javne ustanove „Natura Histrica“ koja provodi planove upravljanja s ostalim javnim tijelima te zajednicom korisnika užeg i šireg područja Paluda (dionicima), a sve kako bi se ograničili i ublažili potencijalni konflikti između gospodarskih aktivnosti i ostalih načina korištenja prostora s jedne, i očuvanja močvarnog područja Paluda s druge strane. Poseban naglasak pritom se stavlja na integraciju klimatskih promjena u upravljanje, odnosno na razvoj i provedbu mjera prilagodbe koje će osigurati dugoročnu otpornost i očuvanje ovog osjetljivog ekosustava.

8 DETALJNI PRIKAZ AKTIVNOSTI AKCIJSKOG PLANA

AKTIVNOST U1-1. Uređenje i održavanje nerazvrstanih cesta i putova		
Specifični cilj	U1. Obnovljena i uređena infrastruktura i oprema za posjetitelje	
Tipologija aktivnosti	☒ Konkretno aktivnosti	
	☐ Komunikacijske aktivnosti	
	☐ Aktivnosti praćenja stanja	
	☐ Upravljačke aktivnosti	
	☐ Ostale aktivnosti	
Kratki opis	Kao jedan od problema na području Paluda prepoznata je neadekvatna infrastruktura, što se odnosi i na mrežu putova i nerazvrstanih cesta unutar POR, ali i putova izvan granica POR Palud koji vode do njega. Putovi i ceste uglavnom su makadamski, a koriste ih i automobili i biciklisti i pješaci. Križanja nisu pregledna te su zabilježene potencijalno opasne situacije u kojima su vozila gotovo naletjela na pješake i bicikliste. Dijelovi nekih prometnica izloženi su izrazitom erozivnom djelovanju oborinskih voda, i nakon jačih kiša potrebno ih je kontinuirano popravljati. Ceste koristi i lokalno stanovništvo kako bi došli do svojih poljoprivrednih parcela, što ponekad nije moguće s obzirom na stanje putova. Tijekom turističke sezone problem je dodatno naglašen jer veliki broj automobila uzrokuje podizanje prašine što ima negativan utjecaj i na okolne poljoprivredne površine. Osim toga, samo je dio putova ucrtan u katastar dok je status ostalih putova nedefiniran. Kako bi se lokalnom stanovništvu i posjetiteljima, ali i svim ostalim korisnicima područja, omogućilo da sigurno koriste mrežu putova, potrebno je uspostaviti njihovo redovno održavanje, ali i upis u katastar. Potrebno je zajednički definirati i formalizirati točne nadležnosti vezano uz popravljavanje i održavanje putova. Također, potrebno je uspostaviti regulaciju i način prometovanja cestama.	
Nositelj(i) provedbe aktivnosti	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Ostali dionici uključeni u provedbu	Potpisnici Sporazuma: Grad Rovinj-Rovigno Istarska županija	Pridruženi članovi:
Razdoblje provedbe	2027.-2029.	
Procijenjena sredstva	43.800,00 €	
Postojeći izvori financiranja	- Javna ustanova „Natura Histrica“ - Grad Rovinj-Rovigno	
Potencijalni izvori financiranja	- Istarska županija - EU Fondovi	

AKTIVNOST U1-2. Unaprjeđenje sustava parkiranja		
Specifični cilj	U1. Obnovljena i uređena infrastruktura i oprema za posjetitelje	
Tipologija aktivnosti	☒ Konkretno aktivnosti	
	☐ Komunikacijske aktivnosti	
	☐ Aktivnosti praćenja stanja	
	☐ Upravljačke aktivnosti	
	☐ Ostale aktivnosti	
Kratki opis	Kao jedan od problema na području Paluda prepoznata je neadekvatna infrastruktura, što se odnosi i na činjenicu da na ovom području nisu definirane lokacije za parkiranje. Područje je ispresijecano velikim brojem putova što rezultira parkiranjem i kampiranjem uz samu plažu i na mjestima od povijesno-kulturnog značaja. Ovaj problem posebno je izražen tijekom ljetnih mjeseci kad stanovništvo okolnog područja, ali i turisti ovdje dolaze na kupanje. Stoga se ova aktivnost provodi kako bi se zajednički isplaniralo više manjih parkirališta na katastarskim česticama u vlasništvu RH i Grada Rovinja-Rovigno i nakon toga, kad se stvore uvjeti, uredilo parkiranje posjetitelja i kupaca i spriječilo parkiranje na užem pojasu uz obalu. Konkretno, u ovoj fazi se planira zajedničko pronalaženje rješenja i izrada projektne dokumentacije.	
Nositelj provedbe aktivnosti	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Ostali dionici uključeni u provedbu	Potpisnici Sporazuma: Grad Rovinj-Rovigno Turistička zajednica Grada Rovinja-Rovigno	Pridruženi članovi:
Razdoblje provedbe	2027.-2031.	
Procijenjena sredstva	63.700,00 €	
Postojeći izvori financiranja	- Javna ustanova „Natura Histrica“ - Grad Rovinj-Rovigno	
Potencijalni izvori financiranja	- Istarska županija - EU fondovi	

AKTIVNOST U2-1. Razvoj i provedba sustava nadzora kroz terenski nadzor i uključivanje dionika		
Specifični cilj	U2. Poboľjšano i unaprijeđeno upravljanje prostorom	
Tipologija aktivnosti	☐ Konkretnosti aktivnosti	
	☐ Komunikacijske aktivnosti	
	☐ Aktivnosti praćenja stanja	
	☒ Upravljačke aktivnosti	
	☐ Ostale aktivnosti	
Kratki opis	Kao jedan od problema na području Paluda prepoznat je nedovoljan nadzor područja, što dovodi do niza drugih problema kao što su neregulirano kampiranje, parkiranje, paljenje vatre, buka, krivolov, oštećivanje postojeće infrastrukture. Stoga je prisutno i nezadovoljstvo i nepovjerenje lokalnog stanovništva te ostalih korisnika područja i vlasnika zemljišta. S druge strane, potrebno je imati na umu da JUNH, koja upravlja svim zaštićenim područjima prirode na području Istarske županije, ima zaposlena četiri čuvara prirode koji pokrivaju 28 zaštićenih područja i 56 područja ekološke mreže. Evidentno je da se radi o premalom broju čuvara prirode te će se u budućnosti raditi na tome da se postojeće stanje promijeni. S obzirom na situaciju, na radionicama je potvrđena potvrda za jačanjem kontrole i očuvanja područja Paluda kroz kombinaciju terenskog nadzora i aktivnog sudjelovanja lokalne zajednice. S obzirom na nedovoljan broj čuvara prirode i prisutne probleme, mjera predviđa uspostavu sustava u kojem uz nadležne službe sudjeluju i lokalni stanovnici, korisnici prostora i vlasnici zemljišta kao dodatne „oči na terenu“. To uključuje razvoj jednostavnih mehanizama za dojavu i razmjenu informacija, jačanje suradnje i povjerenja među dionicima te organizaciju ciljanih terenskih obilazaka. Paralelno se razmatra mogućnost uvođenja tehnoloških rješenja (npr. pilot-projekti nadzora) gdje je to opravdano i izvedivo, uz istraživanje mogućnosti financiranja, uključujući EU fondove.	
Nositelj provedbe aktivnosti	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Ostali dionici uključeni u provedbu	Potpisnici Sporazuma: Ingrid Hrga	Pridruženi članovi:
Razdoblje provedbe	2027.-2029.	
Procijenjena sredstva	10.000,00 €	
Postojeći izvori financiranja	/	
Potencijalni izvori financiranja	- Javna ustanova „Natura Histrica“ - EU fondovi	

AKTIVNOST O1-1. Kontinuirano praćenje i procjena stanja biološke raznolikosti		
Specifični cilj	O1. Očuvana biološka raznolikost	
Tipologija aktivnosti	☐ Konkretnosti aktivnosti	
	☐ Komunikacijske aktivnosti	
	☒ Aktivnosti praćenja stanja	
	☐ Upravljačke aktivnosti	
	☐ Ostale aktivnosti	
Kratki opis	Područje Paluda proglašeno je posebnim ornitološkim rezervatom 2001. godine. Njegov temeljni fenomen je raznolikost i bogatstvo ornitofaune, a naročito ptica močvarica u vrijeme gniježđenja, zimovanja i migracija. Ipak, kao jedan od problema na Paludu prepoznata je neadekvatna zaštita prirodnih resursa te dolazi do zaraštavanja močvare. JUNH provodi istraživanja i praćenje stanja biološke raznolikosti, prvenstveno ptica. U prethodnom razdoblju već su provedene različite istraživačke i stručne aktivnosti koje su omogućile bolji uvid u stanje staništa, hidrološke uvjete i prisutnost pojedinih vrsta, čime su postavljeni temelji za daljnji razvoj sustava praćenja. U narednom razdoblju naglasak će biti na kontinuitetu tih aktivnosti, njihovom unaprjeđenju i boljoj koordinaciji, uz aktivnije uključivanje stručnjaka, institucija i drugih zainteresiranih dionika. Cilj je osigurati kvalitetne i usporedive podatke kroz vrijeme, pravovremeno prepoznavati promjene u ekosustavu te na temelju toga donositi učinkovite mjere upravljanja i očuvanja područja. Također će se poticati razvoj istraživačkih projekata i korištenje dostupnih izvora financiranja, uključujući EU fondove.	
Nositelj(i) provedbe aktivnosti	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Ostali dionici uključeni u provedbu	Potpisnici Sporazuma: Udruga BIOM Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Louie Thomas Talyor	Pridruženi članovi: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja – Zavod za zaštitu okoliša i prirode HAZU – Zavod za ornitologiju
Razdoblje provedbe	2027.-2031.	
Procijenjena sredstva	11.500,00 €	
Postojeći izvori financiranja	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Potencijalni izvori financiranja	- Grad Rovinj-Rovigno - Istarska županija	

AKTIVNOST 01-2. Praćenje i procjena stanja populacije divljih svinja uz korištenje postojećih podataka suradnjom s Lovačkim društvom "Rovinj"

Specifični cilj	O1. Očuvana biološka raznolikost	
Tipologija aktivnosti	☐ Konkretno aktivnosti	
	☐ Komunikacijske aktivnosti	
	☒ Aktivnosti praćenja stanja	
	☐ Upravljačke aktivnosti	
	☐ Ostale aktivnosti	
Kratki opis	Na području Paluda identificiran je problem divljih svinja koje nanose štete korisnicima prostora te se javila potreba za uspostavljanjem ravnoteže populacije divljih svinja na ovom području što je također i jedan od ciljeva Godišnjih programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja zaštićenih područja (za područje Paluda). Za područje Paluda donesen je Program zaštite divljači za razdoblje od 2017. do 2027. godine u kojem je napravljena procjena brojnog stanja divljači unutar područja POR, koje za divlju svinju iznosi 12 grla (svedeno na 2017. godinu). Divljač koja stalno, sezonski ili povremeno obitava u posebnom ornitološkom rezervatu Palud, ili preko istog prolazi, dio je šire populacije divljači koja obitava unutar zajedničkog otvorenog lovišta broj: XVIII/132 – „ROVINJ“. Lov divljih svinja na području POR Paluda je zabranjen osim u slučaju bolesti, međutim dozvoljen je u okolnom području unutar granica lovišta. Aktivnost je usmjerena na dobivanje što točnijeg uvida u brojnost i kretanje divljih svinja na području Paluda i širem lovištu. Uz dosadašnje spoznaje i postojeće programe, naglasak se stavlja na provedbu konkretnih aktivnosti praćenja (npr. sustavno bilježenje tragova, opažanja i drugih pokazatelja prisutnosti) kako bi se dobili pouzdaniji i ažurniji podaci. Ključan element mjere je suradnja s Lovačkim društvom „Rovinj“, koje već raspolaže relevantnim podacima i iskustvom s terena, čime se omogućuje učinkovitija razmjena informacija i bolja interpretacija rezultata. Integracijom postojećih i novo prikupljenih podataka dobit će se realnija procjena stanja populacije te njezinog utjecaja na područje. Na temelju tih saznanja predložit će se konkretne mjere upravljanja s ciljem smanjenja šteta i očuvanja temeljnih vrijednosti Paluda.	
Nositelj(i) provedbe aktivnosti	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Ostali dionici uključeni u provedbu	Potpisnici Sporazuma: Grad Rovinj-Rovigno Lovačko društvo Rovinj	Pridruženi članovi: DIRH – Inspekcija za zaštitu prirode HAZU – Zavod za ornitologiju
Razdoblje provedbe	2027.-2028.	
Procijenjena sredstva	7.500,00 €	
Postojeći izvori financiranja	• Javna ustanova „Natura Histrica“	
Potencijalni izvori financiranja	/	

AKTIVNOST 02-1. Nastavak praćenja hidroloških prilika te kakvoće voda i sedimenta kao kontinuirano uspostavljenih aktivnosti

Specifični cilj	O2. Poboljšano ekološko stanje i kakvoća vode	
Tipologija aktivnosti	☐ Konkretno aktivnosti	
	☐ Komunikacijske aktivnosti	
	☒ Aktivnosti praćenja stanja	
	☐ Upravljačke aktivnosti	
	☐ Ostale aktivnosti	
Kratki opis	Aktivnost je usmjerena na kontinuitet i daljnje unaprjeđenje već uspostavljenih aktivnosti istraživanja i monitoringa na području Paluda. U prethodnom razdoblju provedene su stručne i znanstvene aktivnosti koje su omogućile prvi cjelovit uvid u hidrološke procese, fizikalno-kemijske i biološke značajke voda i sedimenta te funkcioniranje močvarnog ekosustava. U narednom razdoblju naglasak je na redovitom i sustavnom praćenju ovih parametara kako bi se osigurali usporedivi podaci kroz vrijeme, bolje razumjele promjene u ekosustavu i pravovremeno reagiralo na moguće negativne utjecaje. Kontinuirani monitoring (veza s U2-1.) predstavlja ključnu podlogu za planiranje i provedbu mjera očuvanja i obnove, uključujući upravljanje vodnim režimom te će se provoditi u suradnji sa stručnim institucijama i uz mogućnosti daljnjeg razvoja kroz istraživačke projekte i dostupne izvore financiranja.	
Nositelj(i) provedbe aktivnosti	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Ostali dionici uključeni u provedbu	Potpisnici Sporazuma: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Nastavni zavod za javno zdravstvo Istarske županije	Pridruženi članovi: Građevinski fakultet u Rijeci Hrvatske vode
Razdoblje provedbe	2027.-2031.	
Procijenjena sredstva	30.000,00 €	
Postojeći izvori financiranja	• Javna ustanova „Natura Histrica“	
Potencijalni izvori financiranja	• Istarska županija • Hrvatske vode • EU fondovi • Drugi izvori (FZOEU i sl.)	

AKTIVNOST 03-1. Planiranje i provedba mjera jačanja otpornosti Paluda na klimatske promjene		
Specifični cilj	O3. Prilagodba klimatskim promjenama i jačanje otpornosti područja	
Tipologija aktivnosti	☒ Konkretno aktivnosti	
	☐ Komunikacijske aktivnosti	
	☐ Aktivnosti praćenja stanja	
	☐ Upravljačke aktivnosti	
	☐ Ostale aktivnosti	
Kratki opis	Aktivnosti je usmjerena na smanjenje ranjivosti područja Paluda na klimatske promjene. U početnoj fazi predviđa se izrada analize ranjivosti i procjene rizika, kojom će se identificirati ključni pritisci (npr. promjene vodnog režima, suše, ekstremne oborine, porast temperature) te najosjetljiviji dijelovi ekosustava. Na temelju rezultata analize provodit će se konkretne mjere, uključujući prilagodbu vodnog režima (npr. upravljanje razinom vode, dotokom i zadržavanjem vode – veza s aktivnosti 03-2.) kako bi se ublažile posljedice suša i ekstremnih oborina te očuvanje i obnova močvarnih staništa radi povećanja njihove prirodne otpornosti. Mjera obuhvaća i sustavno praćenje ključnih klimatskih i ekoloških pokazatelja, uključujući hidrološke parametre (razina i dinamika vode), fizikalno-kemijske značajke vode (temperatura, salinitet, kisik, hranjive tvari), klimatske uvjete (temperatura zraka, oborine, ekstremni događaji), stanje staništa (zaraštavanje i vegetacija), biološke pokazatelje (osobito ptice močvarice i invazivne vrste) te kvalitetu sedimenta (veza s aktivnosti 01-1. i 02-1.). U sklopu jačanja otpornosti područja, posebna pažnja posvećuje se invazivnim vrstama kao čimbeniku koji dodatno povećava ranjivost ekosustava u uvjetima klimatskih promjena te se njihovo praćenje i kontrola integriraju u sustav upravljanja i prilagodbe. Provedba se temelji na suradnji sa stručnjacima i dionicima, a cilj je dugoročno povećati otpornost ekosustava i očuvati njegove ključne funkcije u uvjetima klimatskih promjena.	
Nositelj(i) provedbe aktivnosti	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Ostali dionici uključeni u provedbu	Potpisnici Sporazuma: Istarska županija – Upravni odjel za održivi razvoj Grad Rovinj–Rovigno Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Nastavni zavod za javno zdravstvo Istarske županije Udruga BIOM	Pridruženi članovi: Hrvatske vode Ministarstvo gospodarstva i održivoga razvoja – Zavod za zaštitu okoliša i prirode Građevinski fakultet u Rijeci HAZU – Zavod za ornitologiju
Razdoblje provedbe	2027.-2030.	
Procijenjena sredstva	22.000,00 €	
Postojeći izvori financiranja	• Javna ustanova „Natura Histrica“	
Potencijalni izvori financiranja	• Grad Rovinj-Rovigno • Drugi izvori (FZOEU i sl.)	

AKTIVNOST 03-3. Održavanje i prilagodba vodnog režima kroz upravljanje zapornicom		
Specifični cilj	O3. Prilagodba klimatskim promjenama i jačanje otpornosti područja	
Tipologija aktivnosti	☐ Konkretno aktivnosti	
	☐ Komunikacijske aktivnosti	
	☐ Aktivnosti praćenja stanja	
	☒ Upravljačke aktivnosti	
	☐ Ostale aktivnosti	
Kratki opis	Jedan od problema na području Paluda je zaraštavanje močvare što je dovelo do promjena u kvaliteti i sastavu vode. Kako bi se očuvali stanišni uvjeti, a time i temeljni fenomen zaštite područja POR Palud, izgrađena je zapornicu, koja će omogućiti regulaciju vodostaja. Naredne aktivnosti usmjerene su na operativno upravljanje već uspostavljenom infrastrukturom zapornice u funkciji očuvanja i prilagodbe ekosustava Paluda klimatskim promjenama. S obzirom na sve izraženije promjene vodnog režima, ova mjera omogućuje aktivno reguliranje razine vode u močvari kako bi se ublažili učinci suša, ekstremnih oborina i prodora slane vode te očuvala stabilnost stanišnih uvjeta. Upravljanje zapornicom temeljit će se na rezultatima kontinuiranog monitoringa hidroloških i ekoloških pokazatelja (veza s 01-1 i 02-1.) te prilagođavanju režima rada stvarnim uvjetima na terenu. Time se osigurava fleksibilan pristup koji omogućuje očuvanje povoljnog vodnog režima, sprječavanje daljnjeg zaraštavanja i održavanje ključnih prirodnih vrijednosti područja. Aktivnost uključuje i suradnju s nadležnim institucijama u upravljanju vodama, dok je operativna odgovornost pod nadležnosti JUNH.	
Nositelj provedbe aktivnosti	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Ostali dionici uključeni u provedbu	Potpisnici Sporazuma: Istarska županija – Upravni odjel za održivi razvoj Grad Rovinj–Rovigno Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Nastavni zavod za javno zdravstvo Istarske županije Udruga BIOM	Pridruženi članovi: Hrvatske vode Ministarstvo gospodarstva i održivoga razvoja – Zavod za zaštitu okoliša i prirode Građevinski fakultet u Rijeci HAZU – Zavod za ornitologiju
Razdoblje provedbe	2027.-2031.	
Procijenjena sredstva	12.000,00 €	
Postojeći izvori financiranja	• Javna ustanova „Natura Histrica“	
Potencijalni izvori financiranja	• Hrvatske vode • Drugi izvori (FZOEU i sl.)	

AKTIVNOST R1-1. Analiza potencijala razvoja ekološke poljoprivrede na području Paluda		
Specifični cilj	R1. Prepoznat potencijal za razvoj održive ekološke poljoprivrede	
Tipologija aktivnosti	☐ Konkretno aktivnosti	
	☐ Komunikacijske aktivnosti	
	☐ Aktivnosti praćenja stanja	
	☐ Upravljačke aktivnosti	
	☒ Ostale aktivnosti	
Kratki opis	Zbog velikog broja vlasnika zemljišta, nekorištenja poljoprivrednih parcela i neriješenih imovinsko-pravnih odnosa dolazi do zapuštanja i degradacije poljoprivrednog zemljišta. S druge strane, postoji interes lokalnog stanovništva za obavljanje poljoprivrednih djelatnosti, koji se zbog navedenih razloga ne može ostvariti. Ovim <i>Sporazumom</i> planiraju se aktivnosti uređenja infrastrukture (aktivnost U1-1.) koje bi trebale stvoriti preduvjete i za obavljanje poljoprivrede. Osim toga, postoji interes za obavljanje ekološke poljoprivrede za koju se ne mogu u potpunosti ostvariti uvjeti zbog konvencionalnog načina uzgoja na susjednim parcelama. Grad Rovinj-Rovigno donosi Program raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu RH, kao i Program raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu Grada Rovinja-Rovigno. Također, donosi Program potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju Grada Rovinja-Rovigno. Kroz ove programe, kao i kroz izradu Plana upravljanja moglo bi se osigurati da se za područje Paluda odrede kriteriji za obavljanje poljoprivrednih djelatnosti te definiraju kulture koje su pogodne za uzgoj. Pri tome, treba planirati i ulazne podatke (analize, tla, vode...), u čemu potporu može pružiti Institut za poljoprivredu u Poreču. Time bi se otvorio put i prema brendiranju proizvoda i dodjeljivanju eko-oznaka te podigla vrijednost proizvoda uzgojenih na području Paluda, a istovremeno bi se osigurala zaštita prirodnih vrijednosti i održivi razvoj na ovom području.	
Nositelj(i) provedbe aktivnosti	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Ostali dionici uključeni u provedbu	Potpisnici Sporazuma: Grad Rovinj-Rovigno Istarska županija – Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo, lovstvo, ribarstvo i vodno gospodarstvo, i Upravni odjel za održivi razvoj	Pridruženi članovi: Institut za poljoprivredu i turizam Poreč Ministarstvo gospodarstva i održivoga razvoja
Razdoblje provedbe	2027.-2030.	
Procijenjena sredstva	15.000,00 €	
Postojeći izvor financiranja	• Javna ustanova „Natura Histrica“	
Potencijalni izvori financiranja	• Grad Rovinj-Rovigno • Istarska županija	

	• Institut za poljoprivredu i turizam Poreč
--	---

AKTIVNOST R2-1. Informiranje i edukacija lokalnog stanovništva o vrijednostima i specifičnostima područja POR Palud		
Specifični cilj	Cilj R2.Jačanje lokalne svijesti o vrijednostima područja	
Tipologija aktivnosti	☐ Konkretno aktivnosti	
	☒ Komunikacijske aktivnosti	
	☐ Aktivnosti praćenja stanja	
	☐ Upravljačke aktivnosti	
	☐ Ostale aktivnosti	
Kratki opis	Na provedenim radionicama izražena je potreba lokalne zajednice da bude pravovremeno i jasno informirana o aktivnostima koje se provode na području Paluda te o njihovom napretku. Lokalni dionici su istaknuli interes za bolju uključenost u procese upravljanja i redovito praćenje promjena na terenu, kao i za razumijevanje ciljeva i rezultata mjera koje se provode, stoga je aktivnost usmjerena na jačanje informiranosti, svijesti i aktivnog uključivanja lokalne zajednice u očuvanje i upravljanje područjem Paluda. S obzirom na nedovoljnu razinu upoznatosti lokalnog stanovništva s prirodnim i kulturnim vrijednostima područja te aktivnostima koje se provode, naglasak se stavlja na sustavnu i kontinuiranu komunikaciju s lokalnim dionicima. Navedeno uključuje organizaciju edukativnih aktivnosti, radionica i terenskih susreta te korištenje komunikacijskih platformi (poput foruma dionika) kako bi se osigurala razmjena informacija, znanja i iskustava između stručnih institucija, upravljača područja i lokalne zajednice. Posebna pažnja posvećuje se jačanju uloge lokalnog stanovništva kao aktivnog sudionika u očuvanju područja, a ne samo kao korisnika prostora. Cilj je povećati razumijevanje vrijednosti Paluda, unaprijediti suradnju s lokalnom zajednicom te potaknuti dugoročno odgovorno ponašanje i zajedničku brigu za očuvanje prirodnih i kulturnih vrijednosti područja.	
Nositelj provedbe aktivnosti	Javna ustanova „Natura Histrica“	
Ostali dionici uključeni u provedbu	Potpisnici Sporazuma: Arheološki muzej Istre Muzej Grada Rovinja-Rovigno Istarska županija – Upravni odjel za turizam i Upravni odjel za održivi razvoj Turistička zajednica Grada Rovinja-Rovigno Turistička zajednica Općine Kanfanar Turistička zajednica Općine Bale-Valle	Pridruženi članovi: Udruga BIOM Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Nastavni zavod za javno zdravstvo Istarske županije HAZU – Zavod za ornitologiju
Razdoblje provedbe	2027.-2031.	
Procijenjena sredstva	15.000,00 €	
Postojeći izvori financiranja	• Javna ustanova „Natura Histrica“ • Grad Rovinj-Rovigno	

**Potencijalni
izvori
financiranja**

- Istarska županija
- EU fondovi

9 PRILOG 1. PREGLED PROVEDBE AKTIVNOSTI IZ PRVOTNOG SPORAZUMA ZA MOČVARNO PODRUČJE POR PALUD-PALÙ

Oznaka	Aktivnost iz prvotnog Sporazuma	Status provedbe	Povezane provedene aktivnosti i pojašnjenje
U1-1	Postavljanje informativnih i poučnih tabli te signalizacije	Provedeno	Provedene su aktivnosti informiranja i edukacije putem izrade promotivno-edukativnih materijala (infografike, plakati, roll-up) te organizacije vođenih obilazaka za posjetitelje i škole. Aktivnost djelomično preusmjerava na edukaciju i podizanje svijesti lokalnih dionika.
U1-2	Uređenje i održavanje nerazvrstanih cesta i putova	U tijeku	Aktivnost je zadržana u revidiranom Sporazumu i provodi se kontinuirano kroz redovito održavanje pristupnih puteva u svrhu upravljanja područjem i kontroliranog pristupa.
U1-3	Unaprjeđenje sustava parkiranja	U tijeku	Aktivnost je zadržana, ali se provodi uz ograničenja s ciljem smanjenja pritiska na područje i očuvanja staništa.
U2-1	Analiza potreba i mogućnosti razvoja inteligentnog sustava za nadzor	Provedeno / preoblikovano	Aktivnost je realizirana kroz uspostavu sustava nadzora koji uključuje postavljanje „wildlife“ kamere za praćenje stanja na terenu te provedbu redovitog nadzora područja, osobito pojačanog tijekom ljetnog razdoblja. U revidiranom Sporazumu aktivnost je redefinirana kao kontinuirani sustav terenskog nadzora.
U2-2	Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i nezakonitih aktivnosti	Nije provedeno / izvan opsega Sporazuma	Aktivnost nije realizirana jer nadilazi operativne i institucionalne kapacitete projekta te nije u izravnoj nadležnosti Sporazuma. Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i nezakonitih aktivnosti predstavlja složen proces koji zahtijeva uključivanje nadležnih tijela izvan okvira ovog upravljačkog mehanizma, zbog čega nije preuzeta u revidirani Sporazum.

O1-1	Definiranje istraživačkih aktivnosti za procjenu stanja bioraznolikosti	Provedeno / u tijeku	Aktivnost je značajno proširena kroz provedbu sustavnih istraživanja koja uključuju: – praćenje ihtiofaune i morske makrofaune – evidentiranje prisutnosti invazivnih vrsta – analize bioloških zajednica (prokarioti, eukarioti, mikroorganizmi) – analize organske tvari i ekoloških procesa u močvari Dodatno, provodi se izlov i kontrola populacija invazivnih vrsta (plavi rak i nutrija) korištenjem vrša i živolovki, što predstavlja izravnu mjeru očuvanja bioraznolikosti.
O1-2	Istraživanje populacije divljih svinja	U tijeku	Aktivnost se provodi kroz prikupljanje i analizu podataka u suradnji s relevantnim dionicima (lovačko društvo), sukladno revidiranom Sporazumu.
O2-1	Definiranje istraživanja ekološkog stanja voda i sedimenta	Provedeno / integrirano u kontinuirani monitoring	Aktivnost je realizirana kroz uspostavu sustavnog monitoringa koji uključuje sezonske analize voda i sedimenta (fizikalno-kemijski i biološki parametri), uzorkovanje i analize sedimenta (granulometrijski i mineraloški sastav) te praćenje organske tvari i strukture bioloških zajednica. U revidiranom Sporazumu integrirana je u objedinjenu aktivnost kontinuiranog praćenja hidroloških prilika te kakvoće voda i sedimenta (O2-2).
O2-2	Analiza hidroloških prilika	Provedeno / integrirano u kontinuirani monitoring	Aktivnost se provodi kroz kontinuirani hidrološki monitoring, geodetska i batimetrijska mjerenja (snimanje profila močvare i odvodnog kanala, izrada izobata, određivanje volumena i površine), kao i modeliranje cirkulacije voda unutar močvare. Dobiveni podaci koriste se kao stručna podloga za hidrološko-hidrauličke analize i upravljanje vodnim režimom. U revidiranom Sporazumu objedinjena je s aktivnošću

			definiranja ekološkog stanja voda i sedimenta (O2-1).
O2-3	Izrada projektne dokumentacije za zapornicu	Provedeno / preoblikovano u upravljačku aktivnost	Aktivnost izrade projektne dokumentacije je realizirana, a zapornica je u međuvremenu izgrađena i stavljena u funkciju. U revidiranom Sporazumu fokus se preusmjerava na upravljanje vodnim režimom kroz redovito održavanje i operativno upravljanje zapornicom, u sklopu mjera prilagodbe klimatskim promjenama i očuvanja ekološkog stanja područja.
O3-1	Identifikacija i ocjena stanja kulturno-povijesne baštine	Djelomično provedeno / smanjen prioritet	Aktivnosti su djelomično provedene kroz valorizaciju, ali u revidiranom Sporazumu fokus je preusmjeren na klimatske promjene i ekološku otpornost.
R1-1	Analiza potencijala razvoja ekološke poljoprivrede	U tijeku	Aktivnost je zadržana i predstavlja dio budućih razvojnih mogućnosti uz naglasak na održivost.
R1-2	Valorizacija kulturne baštine	Djelomično provedeno	Provedene su određene analize, no aktivnost nije dalje razvijana u revidiranom okviru.
R2-1	Jače uključivanje područja u turističku ponudu	Neće se provoditi	Od aktivnosti se odustalo zbog potrebe očuvanja bioraznolikosti i smanjenja antropogenog pritiska.
R2-2	Izrada marketinške strategije	Neće se provoditi	Aktivnost je napuštena u skladu s odustajanjem od intenzivnijeg turističkog razvoja.
R2-3	Informiranje i edukacija lokalnog stanovništva	Provedeno / u tijeku	Aktivnost se provodi kroz organizaciju vođenih obilazaka za posjetitelje i škole, s ciljem edukacije o vrijednostima područja i promocije koncepta građanske znanosti.
R2-4	Izrada promotivnih materijala	Provedeno	Izrađeni su promotivni i edukativni materijali (infografike, plakati, roll-up materijali) koji doprinose informiranju javnosti i jačanju svijesti o važnosti očuvanja područja.